ONZE EERSTE VESTIGING IN DJAMBI.

NAAR OORSPRONKELIJKE STUKKEN.

DOOR

J. W. J. WELLAN.

(Met een schetskaart).

«Omme met de minste commotie ende een stillen trom ditty pangoran [nl. van Bantam] tot redenen te brenghen», schreef J. P. Coen den 22sten October van het jaar 1615 uit Bantam naar Patria, ¹⁾ «off allenskens zijn quaet tractement t'ontvlieden ende peper te soecken, hebben wy met de joncke van eenen Simsuan een goede partye cleeden ende den coopman Abraham Sterck met drye andere Duytsen na Jamby gesonden, vermits aldaar soo grooten menichte van peper, als in Bantam te become is». Uit de resolutie van 27 Junij 1615 ²⁾ blijkt echter, dat het gebrek aan contanten en de verwachting van een minder goeden peperoogst te Bantam mede aanleiding zijn geweest den Opperkoopman Sterck, den Onderkoopman Jan Meynertsz. en den Assistent Hendrick Jansz. met deze opdracht te belasten.

Bovenvermelde Simsuan ³⁾, een Chineesch groothandelaar te Bantam, die ook met de Oost-Indische Compagnie zaken deed, heeft zijn aan ons verleende hulp zwaar moeten boeten. Hij had nl. van Arja Manggala, rijksbestierder van Bantam (bovenbedoelde «pangoran van Bantam») vergunning gekregen een vaartuig naar Djambi te zenden, «maer so haest verstont dat daarmede Hollanders waren gegaen, wel wetende, waartoe sulcx tendeerde, heeft hij ditto Simsuan datelijcken in een hondenkott, daer d'aldermisdadichste geset worden, aen hals en beenen doen

¹⁾ Dr. H. T. Colenbrander: Jan Pietersz. Coen. Bescheiden omtrent zijn bedrijf in Indië, I, p. 116—117, 's-Gravenhage, 1919.

²⁾ Colenbrander III, 343.

³⁾ Zie over dezen Simsuan, Dr. J. W. IJzerman in: Cornelis Buysero te Bantam, 1616—1618, 's-Gravenhage 1923, 8o, p. 231—233.

sluyten ende sijn huys (daer wij een goede partye goederen inne hebben) met wyven ende kinderen aangeslagen. Nyettegenstaende wel weet hoe grooten somme ons schuldich is, ende hoe zeere daarmede geinteresseert waren, heeft hij hem twee maenden gevangen gehouden ende ten lesten na veel moyten, door ons gedaen, gerelascheert. Soude denselven ongetwijffelt al langhe gedoot hebben, 't en ware, dat U.E. macht ontsaeche¹⁾.

Op welken datum Sterck van Bantam uitzeilde, is niet bekend. Meestal werd toen een dergelijke resolutie slechts enkele dagen vóór het vertrek genomen, maar in dit geval zal van deze gewoonte wel zijn afgeweken, want Sterck arriveerde eerst den 15^{den} September — na een lange reis, zooals hij zelf zegt, — te Djambi.

Hoewel het hem uiteraard bekend was, dat Coen op het vinkentouw zat te vernemen of de onderneming al dan niet kans van slagen had, liet Sterck maar niets van zich hooren, waarom Coen, toen eene den 8sten September 1615 gedateerde herinneringsmissive evenmin succes had, den 28sten October d.a.v. besloot hem den Opperkoopman Andries Soury na te zenden, met opdracht zich onverwijld naar Djambi te begeven, en daar naar bevind van zaken te handelen.

Blijkens de uitvoerige aan Soury medegegeven instructie²⁾ mocht de spoed, die hij te betrachten had, hem echter geen aanleiding geven te verzuimen zoo nauwkeurig mogelijk aantekening te houden van de ondervindingen gedurende zijn reis naar Djambi opgedaan, terwijl hem voorts werd opgedragen de voor de navigatie noodige opnemingen a.a. te doen verrichten. Eenmaal te Djambi aangekomen behoorde hij verder na te gaan op welke wijze de handel daar gedreven werd, eene studie te maken van den aard van het Djambineesche volk, en in het kort, alle gegevens te verzamelen, die nuttig en noodig konden blijken te zijn voor 's Compagnie's belangen. Bovendien gaf de instructie hem de volmacht al naar de omstandigheden dit eischten, het personeel in zijn geheel, of enkele leden daarvan te ontslaan, anderen in hun plaats aan te stellen, dan wel zelf het opperkoopmanschap te Djambi te aanvaarden.

Intusschen had Sterck bovenbedoelden brief, den 8sten September per *Acolus* uit Bantam naar Djambi verzonden, den 16^{den}

¹⁾ Colenbrander, I, 117.

²⁾ Colenbrander, II, 16.

October d.a.v. ontvangen, maar hij wachtte nog tot den 4^{den} November eer hij dat schrijven beantwoordde, zoodat het eerste bericht over Djambi Coen bereikte, nádat Soury reeds daarheen vertrokken was.

Dit rapport¹⁾, aan boord van de *Aeolus* — «liggende in zee buiten de revier van Jambi», en niet, zooals te verwachten was, in de loge ter hoofdplaats geschreven — ternauwernood twee bladzijden schrift beslaande — werd door Coen blijkbaar toch belangrijk genoeg geacht om met een begeleidend schrijven naar Holland te worden gezonden. De daarop betrekking hebbende zinsnede in zijn brief van 14 Januari 1616 luidt:

«Hoe goeden aparentie datter in Jambi is om menichte van peper te become, als van gelt ende lichte, vlackgaende jachten, groot tusschen 30, 50, a 100 lasten, van U.E. worden versien, connen de heeren aen medegaende missive van Abraham Sterck vernemen. Dagelicx sijn wy een pertye peper ende breeder bescheet van daer verwachtende, hetwelcke de heeren t'sijner tijt oock geworden sal». ²⁾

Belangrijker voor ons is de mededeeling, dat Sterck den **15^{den} September 1615** Djambi bereikte, en onverwijd een aanvang maakte met het bouwen van eene loge aldaar, waarmede nu, authentiek, de datum is vastgelegd, waarop wij voor het eerst vasten voet in Djambi kregen, want zelfs P. A. Tiele in «De Europeeërs in den Maleischen Archipel» ³⁾, Jhr. Mr. J. K. J. de Jonge in «De opkomst van het Nederlandsch Gezag over Java» ⁴⁾, en nog anderen, w. o. de schrijvers over Djambi in de Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië — oude en nieuwe uitgave ⁵⁾ — geven daarvan foutieve, en van elkaar afwijkende data. ⁶⁾

Hoe beknopt dit eerste rapport over Djambi verder ook moge zijn, voor ons levert het nog altijd wel materiaal op om, zij het ook globaal, eenigszins op de hoogte te geraken van de Djambische toestanden in het jaar 1615.

Zoo worden wij daarin o.a. ingelicht over den aard van den Djambiër ter hoofdplaats, over wien Sterck niet al te goed te

1) Bijlage I hierachter.

2) Colenbrander I, 172.

3) Bijdr. Kon. Inst., 5^e Volgrks., I, (1886), p. 353.

4) 's-Gravenhage—Amsterdam, dl. I (IV), (1869), p. XL.

5) Oude uitgave dl. I, p. 453, Nieuwe uitgave, dl. I, p. 610.

6) Tiele spreekt van Juni 1615, de anderen noemen het jaar 1616.

spreken is, want hij moest immers zijne loge vlug doen aftimmeren, ten einde 's Compagnie's goederen tegen brand en diefstal te beveiligen. De Minangkabawers, die de schoonste peper in in groote quantiteit uit de bovenlanden aanbrachten, beoordeelde hij gunstiger. Hij bejammerde het alleen, dat het nog zoo lang moest duren, eer zij «afkwamen».

Zijne inlichtingen over de navigatie bepaalden zich slechts tot de mededeeling, dat de Djambi-rivier zeer diep was, maar de zandbanken voor hare monding, jachten van het type der *Aeolus*, verhinderden over den drempel te komen, waarom hij in overweging gaf slechts vaartuigen van hoogstens 40 tot 60 last daarheen te zenden.

Terloops vertelt hij nog, dat de *Aeolus* op haar reis van Bantam naar Djambi «en passant» Indragiri had aangedaan, en daar met den «Coninck» een verdrag gesloten, waarbij voor de Compagnie — met uitsluiting van alle andere Europeesche naties — de alleenhandel in peper bedongen was.

De komst der Engelschen in Djambi behandelt hij als een zaak van zoo weinig gewicht, dat hij het zelfs niet eens de moeite waard acht den datum daarvan vast te leggen. Hun was immers, zoo schrijft hij, door den invloed die de brief van den Koning van Djohor — op onze instigatie — aan den Vorst van Djambi geschreven, op dezen had uitgeoefend, zoomede door hetgeen hij, Sterck, te dien opzichte te Djambi had verricht, geweigerd zich aan wal te vestigen, zoodat het hun enkel vergund was handel te drijven, «à la Portugaise», waaronder destijds verstaan werd, dat zij zoo nu en dan daarheen eens een schip mochten zenden, om tegen hooge prijzen de peper op te koopen, die dan toevallig aanwezig was.

Gelukkig hebben zij zelf echter dien datum genoteerd. Blijkens de Engelsche bronnen vertrokken nl. den 11^{den} September van het jaar 1615 de Engelsche kooplieden, Rich. Westby, John Tucker en Wm. Vernon met het jacht *the Attendant* en de pinas *the Assistent* van Bantam om den 27sten d. a. v. de monding der Koala te bereiken. Hier aangekomen gelukte het hun niet, zelfs met behulp van een Javaanschen loods, over den drempel te komen, zoodat zij genoodzaakt waren *the Attendant*

¹⁾ Dit jacht, metende 40 lasten, werd den 4^{den} April 1618 door ons „omtrent Banda” veroverd en *Vliegende Bode* genoemd. Colenbrander, *ibid*, I (1919), p. 364.

daar achter te laten, en het verdere gedeelte van de reis door *the Assistant* alleen te laten afleggen. Deze «pinnacle» vertok den 30sten September, maar zag na zes dagen hard ploeteren geen kans verder tegen den stroom op te werken, waarom besloten werd den «purser», Robert Johnson, en den tolk, John Smith, met de sloep voor hulp naar de hoofdplaats Djambi te zenden. Den 9^{en} October kwamen zij daar aan, en den 12^{den} waren zij weer bij *the Assistant* terug, medebrengende 14 Chineezzen, een prauw en een lang rotantouw om de boot op te halen. Met deze hulp gelukte het hen den 21sten daaropvolgende de hoofdplaats Djambi te bereiken.

Later vernamen zij van een Hollander, Cornelis Prince geheeten, dat de Djambi-rivier nog een anderen ingang had, nl. de Koeala Nioer, die gewoonlijk door de Portugeesche en andere groote jonken genomen werd. Met gebruikmaking van deze inlichting, en door voorlichting van een Inlandschen loods gelukte het Richard Hounsell, Commandant van *the Attendant* het juiste vaarwater te vinden, en met heel veel moeite — door tegenstroom en tegenwind — dit jacht tot halfweg de hoofdplaats te brengen.

Volgens hen was het alleen in de maanden Juli en Augustus, en soms ook nog in September mogelijk met vaartuigen van 300 ton die stad te bereiken.¹⁾

Sterck eindigde zijn brief met eenige aanwijzingen over de handelsartikelen, die in Djambi het meest gewild waren, en vermeldde ten slotte welke prijs de peper daar deed.

Wij mogen het een geluk achten, dat Coen op het goede denkbeeld is gekomen om den «bekwamen» opperkoopman Soury, Sterck na te zenden, want door zijn 19 pagina's (folio) groot rapport²⁾ zijn wij een document rijk geworden, dat belangrijke gegevens bevat over den politieken en economischen toestand van Djambi tijdens onze eerste aanrakingen met dat landschap.

1) Journal of voyage from Bantam by the Attendant and Assistant to the mouth of the Jambi river and to the town of Jambi. W. Foster, Letters received by the East India Company from its Servants in the East, Vol. III 1615, London (1899), p. 160—169. Zie ook p. 199—265, en verder N. Sainsbury, Calendar of State Papers, East Indies, China and Japan, 1513—1616, London, 1862, p. 427, 430, 437, 438, 450 en 457.

2) Bijlage II, hierachter.

Soury vangt dan zijn brief aan met de mededeeling, dat hij «naer vele contrarie winde ende stroomen» eerst den 22sten November voor de Koeala Nioer arriveerde, waaruit valt op te maken, dat hij een kleine maand over de reis heeft gedaan.

Onderweg was hij, door gebrek aan water, nog genoodzaakt geweest, «de reviere van Palimbang» 1½ mijl ver binnen te loopen.

Volgens zijne beschrijving had deze breede rivier moerassige, met kreupelhout bedekte, oevers, en lag er niet ver van de monding een eilandje van ½ mijl lengte. Vermoedelijk is hij dus de Ajer Soensang opgevaren tot ongeveer het eiland Pajoeng. Aangezien hij geen melding maakt van de aanwezigheid van een in de buurt daarvan gelegen dorp, moet ondersteld worden, dat de doesoen Soensang toen nog niet bestond,

Cornelis Corneliszn., de schipper van de *Halve Maen*, waarmede Soury de reis naar Djambi maakte, moet in zijn scheeps-journaal uitvoerig aantekening hebben gehouden van de «course, droochte ende andre rescontre», zoomede van de namen der verschillende uitmondingen der Moesi-rivier, maar helaas werd dit journaal in het Rijksarchief niet aangetroffen, zoodat wij in hoofdzaak moeten volstaan met hetgeen Soury daarover in zijn rapport vermeldt.¹⁾

1) P. van den Broeck geeft in zijn boek, *Vijf verscheyde Journalen*, enz. 't Amsterdam, Gilles Joosten Saeghman, [± 1665] de navolgende beschrijving van de rivier: „Daer van daen [nl. van Straat Singapore] liepen wij na de Revier Jamby/ alwaar d'Heer Andries Soury/ wegens de Compagnie/ Peper handelde; en naer dat wy een party packen Kust-Kleeden daer gelost hebben/ zijn wy na Jacatra vertrocken. De Revier van Jamby leyt op de hooghte van 50 minuten/ bezuyden de Linie/ op Sumatra/ is wel 25 mijlen de Revier (die sterck af-loopt) op te varen/ eer men in de Logie komt/ alwaar de Peper tegen 6 en een half Real van achte 't picol (zijnde 120 pont) doen ter tijt gekost wiert [d. w. z. begin November 1618]: deze plaets heeft voor desen 1100 lasten gegeven/ maar en geeft nu boven de 500 niet/ komt al meest met Cannoes uyt het Geberghte de Revier af”.

De Zeemansgids voor den O. I. A., Dl. II, 3^e druk, 's-Gravenhage, (1921), geeft op de ps. 263 t/m 267 eene beschrijving van dit gedeelte van de kust en van de Djambi-rivier, waaraan wij het navolgende ontleenen: „De kust langs Djambi is laag en tot diep het land in moerassig. De bodem bestaat uit modder, bij de monden der Nioer echter ook uit zand. Voor de scheepvaart zijn de Koela's Nioer en Berbak de belangrijkste vaarwaters. Schepen van uit zee, bestemd naar de 85 zeemijl opwaarts gelegen hoofdplaats Djambi, kunnen slechts gebruik maken van het betonde vaarwater naar de Koeala Nioer, daar de Koeala Berbak, hoewel een korteren weg naar zee opleverende dan de Koeala Nioer, aan den mond, nabij de Berbak-eilanden, droogvallende banken heeft. De minste diepte in de geul naar de Koeala Nioer bedraagt

Aan de monding der Palembang-rivier ontmoette Soury den Gouverneur Jasper Jansz. met het schip «den Neptunus ende chaloupe Cleen Enckhuysen» en op zijn verdere reis van Palembang naar Djambi vele inlandsche vaartuigen, waaronder een jonk van den «Coninck van Cambodja, zoomede omtrent het eiland Běrhála, de van Djambi komende, *Aeolus*.

Van de Djambi-rivier [Batang Hari] vinden wij eene beschrijving in de door Coen aan de «E. Oppercooplyuden ende schippers van de schip Galiasse ende Bergerboot, gaende van hier [d.w.z. van Batavia] na Djambi, 26 Mei 1616» gegeven, luidende:

«De revier van Jambi heeft diverse incomsten off is tot verscheyden plaetsen in zee loopende, daarvan 2 aderen bequaem geacht worden omme met schepen inne te varen, namentlijk Qualanior ende Qualaring [Běrbah]. Van dese hebben noch geen rechte kennisse, maer door Qualanior is de Halve Maen ende het Engelsche schip binnen gecomen, ende is deze incompste gelegen op de hoochte van 40 minuten by suyde den aequinoctiael, Z.W. ende N.O. van 't eylant Lingen. In de mondt van dese riviere loopt een kille, 40 schreden breed, ende met hooch water 3 vadem diep, slijckgront met sandt gemengt. De Stadt Jamby is ontrent 25 mylen opwaerts gelegen». ¹⁾

Vermoedelijk heeft hij die gegevens uit het scheepsjournaal van Cornelis Corneliszn. getrokken, Soury althans geeft eene gelijkkluidende lezing, en voegt er bovendien aan toe, dat hij met zijn jacht op ongeveer 3 mijl van de kust op een zandbank heeft vastgezeten, met nog geen 2 voet water onder de kiel, zoodat hij vreesde, dat zijn schip zou «bersten». Maar «gelijk als een dinck dickwijls op sijn alder onaengesienste is, de hulpe

bij laagwater 5 voet, de grond bestaat daar ter plaatse uit hard zand. Ongeveer 8 zeemijl van den mond ligt Moeara Sabak, de eenige belangrijke nederzetting aan de Koeala Nioer. Van Moeara Sabak tot Simpang Toea is zij smal en bochtig en heeft verscheidene ondiepe plaetsen, doch in de vaargeul niet minder dan 10 voet (30 d.M.) water, de grond bestaat veelal uit klei of vaste modder. Bij de splitsing der Batang Hari in Koeala Nioer en Koeala Berbak ligt de kampong Simpang Toea. Van daar af tot de 10 zeemijl bovenstrooms die plaats gelegen doesoen Moeara Kompe [Koempih] Ilir is de Batang Hari breed, recht en gemakkelijk te bevaren. Boven Moeara Kompe Ilir wordt zij bochtig, doch levert voor de scheepvaart weinig bezwaren op: de banken bestaan meest uit zand en steken ver van de hoeken af.

De laagste waterstanden komen voor in Juni tot September, de hoogste in December tot April."

¹⁾ Colenbrander, II, p. 121, Zie ook Foster, *ibid.* — De Zeemansgids.

Godts, dan alder naeste is», zoo was zijn schip op het juiste oogenblik weer vlot geraakt.

Na aldus de ondiepten voor de Koeala Nioer te zijn gepasseerd, maakte zijn schip weer voldoende water, maar nu begon eigenlijk pas het moeilijkste gedeelte van de reis, nl. om tegen den sterken stroom op te tornen.

In den regentijd, loopende van September tot en met Februari van het jaar, was het destijds zoo goed als ondoenlijk met een vaartuig van de grootte van de *Halve Maen* de hoofdplaats Djambi te bereiken. Het gunstige jaargetijde hiervoor bepaalde zich van de maanden Mei tot ultimo Juli of ten hoogste tot half Augustus, in welken tijd de vloed tot vóór Djambi kwam, en de schepen dan maar 8 dagen noodig hadden om van den mond tot de hoofdplaats te komen.

Hij gaf er daarom de voorkeur aan de *Halve Maen* voorloopig te laten waar zij lag, en zich met een uit eene naburig dorp (welk?) gehuurde prauw naar Djambi te laten roeien.

Alvorens deze reis te aanvaarden had hij echter nog eene ontmoeting met een van Djambi komend, met peper geladen, Portugeesch fregat. Volgens het gebruik van die dagen, wilde Soury den Portugees verbeurd verklaren, maar het Hoofd van een nabij gelegen doesoen deelde hem mede, dat de Vorst van Djambi verboden had den Portugees in de Djambi-rivier lastig te vallen, en hoewel deze vertegenwoordiger van het gezag geen schriftelijk bewijs kon overleggen om zijne woorden te staven, oordeelde Soury het toch maar beter hem voorloopig met rust te laten, Cornelis Corneliszn. de opdracht achterlatende dezen buit niet te laten ontsnappen.

Op zijn reis per prauw naar de hoofdplaats, die zes etmalen duurde, ontmoette hij halfweg een Engelsch schip (vermoedelijk *The Attendant*), dat de strijd tegen den fellen stroom had opgegeven.

Eindelijk te Djambi aangekomen was zijn eerste werk te onderzoeken of inderdaad Portugeesche vaartuigen in de rivier met rust moesten worden gelaten. Zijne voortvarendheid vond evenwel zulk een koel onthaal, de Vorst bleek zóó weinig gezag over zijne onderdanen te hebben, en de Portugees te Djambi zóó in de gratie te staan, dat hij, na vernomen te hebben, «hoe de aep ontsnapt was» —, waarmede hij bedoelde, dat het den Portugees toch gelukt was 's nachts heimelijk de plaats te poetsen

— dat hij het maar beter vond deze zaak te laten rusten. Trouwens er was daar voor hem nog werk genoeg aan den winkel, want hoewel Sterck nog slechts twee maanden te Djambi verbleef, had hij toch reeds kans gezien in dat korte tijdsverloop de zaken geheel in de war te sturen.

Zoo was er dan in de eerste plaats de kwestie van de vestiging der Engelschen aldaar.

Hoeveel moeite hadden wij niet gedaan hen van daar te weren? Hadden wij er zelfs niet een grooten brief voor geschreven naar den Vorst van Djohor, met uitnoodiging al zijn invloed aan te wenden om zijn collega te Djambi te bewegen onder geen voorwendsel de Engelschen te vergunnen in zijn rijk vasten voet aan wal te krijgen, en hadden wij ons zelfs niet ontzien in dien brief de Engelschen uit te maken voor alles wat leelijk was? Had die Vorst, die zooveel invloed in Djambi bezat, niet aan al onze verlangens voldaan? En wat was nu het succes? Dat bij aankomst van Soury te Djambi, de Engelschen niet alleen een stuk grond hadden gekregen om er een loge op te bouwen, maar dat zij er evenveel vrijheden genoten als wij. En aan wien was dat allemaal te wijten? Aan Sterck, die nota bene als «frère compagnon» met die menschen was omgegaan, en die, door zijn onpolitiek optreden, de machthebbenden in Djambi tegen ons in het harnas had gejaagd.

Sterck had zich nl. de ongenade van een der Djambische Grooten op den hals gehaald door aan een ander een pak kleeden te verkoopen, dat hij aan dezen, «Quechille Japon» geheeten¹⁾, beloofd had. Deze Orangkaya, eertijds onzen vriend, was sedert naar de Engelschen overgelopen, en zat ons nu op alle manieren dwars. Het was dan ook voornamelijk aan zijn invloed op den «Coninck» van Djambi te wijten, dat sedert dien de Engelschen met de onzen «over een cam werden geschooren». Soury voegt hier zeer wijsgeerig aan toe, dat uit deze geschiedenis de les te putten valt, «dat dingen die men dickwils licht ofte niet en acht groote schade voor de campagne» kunnen opleveren.

Soury kon echter niet ontkennen, dat de geschenken der Engelschen in den vorm van «roers», waarmede zij de Djambische heerschers gelukkig maakten, ook hun gewicht in de schaal hadden geworpen.

¹⁾ Foster noemt hem „Cay Chilly, a China slave”, p. 167.

Onze concurrenten wisten wel, dat zij door ons toedoen in den aanvang van hun verblijf aldaar zooveel moeilijkheden te overwinnen hadden gehad, hunne brieven zijn er vol van. Zoo staat o.a. in hun reisjournaal van 11 September tot 25 October 1615¹⁾ daarover aangeteekend: «Audience with the King, presents given to him²⁾; he was willing to grant the English free liberty trade, but would not grant any land to build a house upon, having heard evel of the English nation from the Hollanders and Portugals, enz.,» en verder «The English reported to be a rude and ungoverned nation, given to drunkenness and abusing of women, quareling, fighting, and such like. The Hollanders imagined to be the authors of all this mischief, as afterwards appeared they were», en om onze woorden waar te maken, moesten zij reeds den 31sten October van dat jaar rapporteeren³⁾ «Complaints of a disorderly fellow, Robt. Burguess⁴⁾, when very drunk, running after Java women, fighting and wrangling with the Chinas, and making un uproar in the ship, that all the town wondered at us».

Blijkbaar had dit geval echter niet veel indruk op den Vorst van Djambi gemaakt, en bleek hij gevoeliger voor de geschenken waarmede de Engelschen hem overlaadden, want ten slotte bereikten zij, zooals gezegd, hun doel toch. Maar nu begonnen zij ook het blaadje om te keeren, en lieten niet na, ons, waar mogelijk, een hak te zetten.

Zoo hadden zij o.a. den «Jongen Coninck» wijs gemaakt, dat het ons doel was den Inlandschen Bestuurders met geweld hun land te ontnemen, dat wij lang niet zulk een degelijk volk waren als wel scheen, en ten slotte, dat wij een «vuil volcxken waere sonder coninck», enz. Zoodra Soury dit ter oore kwam, liet hij zich bij den Vorst aandienen om deze de vragen te stellen, of het geen «coninckx werk» was zulk een macht van schepen in Indië te hebben als wij bezaten? En wie nu eigenlijk Radja Laut of Koning ter zee was, de Engelschen of de Hollanders?

Bij deze onbeduidende bisbilles bleef het echter niet. De zaak werd ernstiger, toen zij de Chineesche opvarenden van Simsuan's Jonk tegen ons begonnen op te zetten, en daardoor onzen handel

¹⁾ Sainsbury, *ibid.*, p. 427. Zie ook p. 438 en 457.

²⁾ Waaronder „a damascad piece", Foster p. 167.

³⁾ Sainsbury, *ibid.*, p. 439.

⁴⁾ Of „Burgess", Foster, p. 204—205.

bedreigden. Deze menschen waren nl., na Sterck naar Djambi te hebben overgevoerd, met hun vaartuig daar blijven liggen. In plaats van peper op te koopen in ruil van de goederen, die Simsuan hun daarvoor had medegegeven, hadden zij daarmede goede sier geslagen, vrouwen gekocht, gedobbelde en gedronken naar hartelust. Dat leventje beviel hun zóó, dat zij er niet meer aan dachten naar Bantam terug te keeren. Toen Soury nu een voorraad peper wilde laten afvoeren naar de *Halve Maen*, die nog altijd in de Koeala Nioer te wachten lag, werden hem allerlei moeilijkheden in den weg gelegd. Zijn verzoek om verscheping werd alleen toegestaan onder voorwaarde, dat hij zijn schip tot vóór de hoofdplaats zou brengen. Welke argumenten Soury tegen dezen buitensporigen en onbillijken eisch aanvoerde, «het was voor een doode Mans deur geclopt». Hij was dus wel verplicht den Schipper last te geven den moeilijken en gevaarvollen tocht van de Koeala Nioer naar de hoofdplaats te aanvaarden. Moeilijk was deze, omdat het schip tegen den sterken stroom moest worden «opgewonden», hetgeen beduidde, dat men genoodzaakt was telkenmale door de bemanning van het schip een tros te laten uitbrengen, waarvan het eene uiteinde aan een op een afstand van een paar honderd meter bovenstrooms gelegen boom of enig ander vast punt, en het andere aan de spil van boord verbonden, om deze spil moest worden opgewonden, totdat het schip den boom a. a. bereikt had, waarna het spelletje opnieuw kon beginnen.

Dat een dergelijke wijze van tegen den stroom op te werken een zee van tijd kostte, laat zich begrijpen. De Engelschen, die hij later ontmoette, en die met dezelfde moeilijkheden hadden te kampen gehad, zeiden hem, schertsender wijze, dat ze in denzelfden tijd een reis naar Europa hadden kunnen maken.

Bovendien was deze manier van «varen» niet geheel en al zonder gevaar, want als de tros los schoot, het touw knapte, of de boom zich begaf, — zooals den Engelschen reeds was overkomen — bestond er kans, dat het vaartuig door den sterken stroom, met geweld tegen den wal geworpen, allerlei averij zou krijgen.

Daar de Vorst van Djambi echter niet tot andere gedachten te brengen was, zond Soury om spoed achter de zaak te zetten zijn schipper, eenige Chineesche koelies te hulp. Na 22 dagen ploeteren waren zij echter nog slechts halfweg gekomen, juist

waar het Engelsche schip *the Attendant* lag. Aangezien zij nu nog het moeilijkste gedeelte voor den boeg hadden, droeg Soury den schipper op te blijven waar hij was, en besloot de peper, thans zonder de vereischte vergunning, met Simsuans jonk af te voeren. De Chineesche opvarenden van de jonk weigerden echter dat vaartuig af te staan, waarop Soury den schipper met eenige matrozen naar Djambi ontbood, hun gelastte de Chineezzen van boord te verwijderen, en de touwen los te maken of door te kappen. Dit doortastend optreden gaf onder die Chineezzen eene heele consternatie. Luid schreeuwende begaven zij zich — daartoe aangezet door de Engelschen — naar den «coninck» om zich te beklagen, o.a. bewerende, dat het hún jonk was. Soury wist evenwel zijn zaak zóó goed te bepleiten, dat hij in het gelijk werd gesteld, en eindelijk ook de Chineezzen toegaven. Nu bestond er — zoo schreef hij naar Bantam — ten minste kans, dat Simsuan zijn jonk terug kreeg, want zijne goederen was hij onherroepelijk verloren, maar «het is beter een halff eij als eenen ilen dop».

Sterck had echter nog heel wat meer op zijn geweten, dan de onverstandige manier, waarop hij tegen de Engelschen en de Djambische Grooten was opgetreden. Daar was dan in de eerste plaats zijne administratie, die geheel en al in de war was. Boeken had hij niet aangehouden of zoo slordig, dat Soury het maar beter vond deze naar Bantam op te zenden, teneinde daar te laten uitzoeken hoe de zaken eigenlijk stonden. Sterck had verder nog groote sommen in voorschot gegeven op te leveren product, zonder daarvan aanteekening te houden. Zelfs de namen der debiteuren waren hem niet bekend.

Toen hij Sterck op al deze fouten opmerkzaam maakte, begon deze grof te worden en Soury uit te schelden. De Engelschen die dit allemaal hoorden steunden Sterck en «stoocten hunne tanden met den twist», waarop Soury korte metten maakte, Sterck uit zijne betrekking ontsloeg en zelf het Opperkoopmanschap te Djambi aanvaardde.

Onwillekeurig komt de vraag op, wie was toch die Sterck, die door Coen met zoo'n delicate opdracht belast werd? Betrekkelijk weinig weten we van hem af. Het is alleen bekend, dat hij in 1613 «onder de vlagge van den Commandeur Jasper van Surck» als opperkoopman naar Indië uitgevaren, in het voorjaar van 1615 Opperkoopman te Macassar was, welke plaats hij

verliet uit vrees voor de Spanjaarden, die daar met een groote macht verschenen. Zijn eenige verdienste bij deze aangelegenheid was geweest, dat hij alle goederen van de Compagnie van daar had mede genomen ¹⁾.

Soury beschuldigde hem van dronkenschap, en zond hem met de *Halve Maen* naar Bantam terug. Daar aangekomen bleek het Coen onmogelijk dienstzaken met hem te behandelen «vermits hij [Sterck] niet wel dispoot is, ende tot noch toe de camer gehouden heeft, ende dat door een Jambische coorts ende sinc-kinge in d' ooge, maer achte dat het voornamelijk geschiet ter cause van oude gebreecken ende melancolique nature daer lange mede gequelt is geweest», zoo schreef Coen eenigen tijd later aan Soury ²⁾. Hij verbleef 7 maanden te Bantam zonder iets uit te voeren «hem verexcuseerende op sijne indispositie, dit oochen-schijnlijk voor 't eerst niet en schijnt te sullen beteren, alsoo bespeuren, het veeleer eene fransyise off lunatijck humeur is, dan de sieckte die hem is houdende, alsoo Godtloff eet ende drinckt neffens een gesonden ende echter sijne camer is houdende sonder daaruit te comen schouwende 't geselschap van alle menschen, derhalve is goetgevonden ende geresolveert, omme de Compagnie sooveel als doenlijk van onnutte personen te ontlasten, dat denzelven met dit jacht 't Hert naar huys sal worden gesonden voor onderkoopman, genietende desselfs gagie», zoo luidt de resolutie van 16 September 1616 ³⁾. Hoeveel die gagie bedroeg wordt er niet bij aangeteekend, maar daar andere opperkooplieden f100.— 'smaands verdienden, en de Onderkooplieden f50.—, zullen dit ook wel de bedragen zijn geweest, die de eerste vertegenwoordiger van het Hollandsche gezag in Djambi als zoodanig, en later als wachtgelder op zijn terugreis naar Holland zijn toegekend. ⁴⁾

Soury meende evenmin den onderkoopman Jan Meynertsz. te mogen handhaven, want ook op zijn gedrag viel het noodige aan te merken. Zoo had hij o. a. aan den «Jongen Coninck» wijs gemaakt, dat alle schepen, die naar Djambi kwamen aan

¹⁾ Colenbrander, *ibid*, I, p. 121.

²⁾ Colenbrander, *ibid*, II, (1920), p. 87—88.

³⁾ Colenbrander, *ibid*, III (1921), p. 368—369.

⁴⁾ Volgens de *Kroniek Hist. Gen. Utrecht*, 27^e Jrg., 1871, 6^e J., II, (1872), p. 616, „wonnen de Coopluy [in 1622] op Jamby ter maent f 72, de Ondercoopluy 36, d'assisten f 20”.

zijn vader toebehoorden, en de goederen, die zij bevatten, van hem en van Sterck waren. Verder had hij dien Vorst beloofd hem met de volgende bootgelegenheid een stuk geschut ten geschenke te geven, onder voorwaarde . . . , dat de Coninck hem een van zijne vrouwen afstond.

Soury had nu weer heel veel moeite dien Vorst aan het verstand te brengen, dat hem allerlei leugens op den mouw waren gespeld. Deze bleef er op staan, dat hij het hem toegezegde kanon kreeg. Door hem een van 's Compagnie's roers te schenken, en te zorgen, dat de vrouw weer in zijn harem terugkeerde, werd deze zaak gesust.

In Jan Meinertsz. plaats werd door Soury benoemd de onderkoopman Samuel Gruwel, Assistent op de *Aeolus*. Zijn gagie bedroeg f 50. 's maands.

Na aldus onder het personeel schoon schip te hebben gemaakt, kon hij zich eens gaan wijden aan zijne andere opdrachten, waaronder de bestudeering van land en volk.

Behalve hetgeen hij reeds over de delta der Batang Hari (de Djambi-rivier) had medegedeeld, vertelt hij nog, dat het land nabij de hoofdplaats zoo laag was, dat het jaarlijks in den regentijd onderliep, hetgeen de reden was, dat daar geen peper kon groeien, en daar was het toch maar om te doen. Die peper werd uit de binnenlanden aangevoerd door de in het gebergte wonende Minangkabauers, die onafhankelijk waren van de Vorsten van Djambi. Dit rijk veroorloofde zich n.l. destijds de weelde er twee Vorsten op na te houden, te weten: vader en zoon.

De eerste, de «Oude Coninck» (de Panembahan Kota Baroe), en de tweede «de Jonge Coninck» (Pangeran Kěda of Gědéh, de latere Soeltan Abdoel Kahar), bestuurden samen het rijk, dat echter niet onder hen verdeeld was. Zij lagen meestentijds met elkaar overhoop, welke oneenigheid zoover ging, dat zij elkaar soms in twee of drie maanden niet spraken.

Uit welke middelen zij hunne inkomsten putten, laat Soury onvermeld; enkel voelde hij aan den lijve, dat zij 10 pCt. uitvoerrechten hieven. Het grootste deel daarvan, n.l. dat, geheven van de Hollanders, Engelschen en Chineezzen, kwam den Ouden Koning ten goede, en het kleinste van de Javanen, Maleiers, enz. den Jongen Koning. Deze, naar het oordeel van den Jongen Koning onbillijke, regeling, was een der oorzaken van hunne verwijdering.

Evenmin vertelt Soury tot hoever hun rijk zich uitstreckte.

Enkel blijkt uit zijn schrijven, dat de eilandengroep Běrhála daar *wel*, en het door de Minangkabauers bewoonde gebied daar *niet* toe behoorde.

Op gezag van den reeds genoemden Gouverneur Jaspar Jansen, schrijft hij:

«Poulor Erello, op zijn moors geheeten Poulou Berhalla, dat soude verneme onder wiens gebiet t selfde staet, soo veel als hebbe conne verstaen, staet onder desen coninck, is woest ende onbewoont ende soo voll geboomte, heeft eenige sandt ende vers water in hem selve, achte niet over een mijl in de ronte heeft, leijt 5 a 6 mijlen van de revier van Kualanior, t schijnt van vere een bequame plaets te wesen, de diepte hebbe niet recht connen vernemen, seggen heel clippich te wesen, aan de noort sijde, enz.»¹⁾

Later, in 1643, ging zijn broeder Pieter Soury, als Commisaris naar Djambi om er met den toenmaligen Vorst een schriftelijk contract te sluiten, waarvan het eerste artikel luidt:

«Dat alle de gene die in Jambij comen om hun coophandell te drijven, vermogen geen Nederlanders deselve te verbieden, als Siammers, Chineesen, Maccassaren, Borneers, Javanen offte eeniger andere natie van wadt conditie mogen wesen, met offte sonder passen, wanneer om de oost om de [binnen] Eijer Hintean [Ajer Itam] noordwest toe [tot] aende revier Tonkal ende voor Jambijs rheede is gehouden geweest, enz.» In Sourij's journaal staat: «ende voor Jambijs bhaar binnen Poulou Verelle zijn, 't welck in voorige tijden altijt voor Sijne Majest^e rheede is gehouden geweest». ²⁾

Hieruit valt op te maken, dat hun gebied zich langs de zee uitstreckte van de rivier Ajer Itam tot aan de rivier Toengkal.

Hoever hun macht tot in het binnenland reikte valt niet met zekerheid te bepalen. Waarschijnlijk ressorteerde Toengkal ³⁾ en

¹⁾ Zie verder over „Het eiland Běrhála bij Djambi“, J. W. J. Wellan in Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Gen., 2de Serie, dl. XLII, (1925), Afl. 6, p. 847—861. Als aanvulling op dat artikel kan nog dienen, dat op een door den Oud-Resident van Djambi, de Heer O. L. Helrich, ter inzage verstrekten stamboom van de Vorsten van Djambi staat aangeteekend, dat zich op P. Běrhála het graf van Datoek Padoeka Běrhála moet bevinden.

²⁾ Zie Mr. J. E. Heeres, Bouwstoffen, III, (1895), p. 163.

³⁾ Vroeger schijnt Toengkal tot Djohor behoord te hebben, althans in 1630 maakte de Sultan van dat rijk daar aanspraak op. Dr. P. A. Tiele, Bouwstoffen, II, 1890, p. XXVIII. Zie daarover ook O. L. Helfrich, „De Adel van Běngkoelen en Djambi“, in Adatrechtbundel XXII, Gemengd, 's-Gravenhage 1923, p. 338 en 339.

Moeara Tembesi¹⁾ tot Djambi, zeer zeker Koeamang, Tensgouw[?]en Cotte²⁾, welke landschappen hulde kwamen betuigen aan den Vorst van Djambi, en Djoedjoehan, dat zich in 1640 van Djambi wilde afscheuren³⁾. Maar, als wij Soury moeten geloven, had die macht — hoewel de rechtspraak over de inheemsche bevolking en alle vreemdelingen, onder wie ook de Europeanen, bij hen berustte — over het algemeen niet veel te beduiden. Het waren voornamelijk de Orang Kaya, die de lakens uitdeelden, waarom het aanbeveling verdiende deze te vriend te houden.

Welke bevoegdheden deze Rijksgrootten eigenlijk bezaten, of welke zij zich hadden aangematigd, laat Soury in het midden, evenals hij vergeet te vertellen, of zij nog andere bronnen van inkomsten genoten dan die welke zij uit den handel trokken. Uit Artikel 13 van evenbedoeld contract van 6 Juli 1643⁴⁾ blijkt echter dat de Vorst hun naar oud, door de Palembangers ingesteld, gebruik, apanages had toegekend aan «cleene rivieren ende boven gelegen spruijten», welke streken slechts met hunne toestemming bereisd mochten worden. Tusschen de regels door valt hier te lezen, dat deze vergunningen niet voor niets werden verleend, zoodat hoe langer wij daar verbleven, en hoe veelvuldiger onze tochten naar de binnenlanden werden om de daar wonende achterstallige debiteuren tot betaling aan te manen, hoe beter deze bron begon te vloeien. In Soury's tijd deden deze Orang Kaya hun naam echter geen eer aan, want hij rekent ze tot den «berojden adel».

Trouwens de geheele bevolking bleek zeer arm te zijn, en of het nu kwam door den «berooiden staat» waarin zij verkeerde, dan wel, dat het in haar aard lag, Soury kwalificeert alle Djambiers als dieven en brandstichters. Sterck, vóór hem, was dezelfde meening toegedaan, en de Engelschen oordeelden al niet zachter. In hun *Journal of the voyage from Bantam to Djambi*⁵⁾ schrijven

¹⁾ Zie J. W. Broers in *Tijdschrift voor Neêrlands Indië*, 3de Jrg., I, (1840), p. 377—378 en 380.

²⁾ Mr. Heeres, *Bouwstoffen*, III, (1895, p. 115). In 1637 verbleef er reeds een Hollandsch Onderkoopman te Koeamang, zie *Dagh-Register*, 1637, p. 119. Cotte, vermoedelijk „de XII Kotta's”.

³⁾ *Dagh Register*, 1640—'41, p. 190.

⁴⁾ Heeres, *ibid*, p. 165—166.

⁵⁾ Sainsbury, *ibid*, p. 427.

zij: «[The King] bid us beware of his people, if they are taken in the act of thieving, liberty is given to punish them even to taken away there lives». Volgens Soury waren de Engelschen toch bestolen geworden, en toen de «coninck tselffer verstondt datter omsaten lachten, ende seyde dat hij haer gewaerschoudt hadde, dat sijn landt vol dieven was (waer van ick achte hem thoofst te wesen)». Elders schrijft hij, dat de dieven zoo »abondant» zijn, dat «het geen eerlijck man en is (wel verstaende van de orangkays) die er geen dieven en hout». Dit zouden dan de «stille inkomsten» van die hoogwaardigheidsbekleeders zijn.

Waar alle getuigenissen gelijkkluidend zijn, zullen we dus wel moeten gelooven, dat er destijds nog het een en ander aan het eerlijckeitsgevoel van den Djambiër ontbrak. Drie eeuwen geleden viel er echter op het gedrag van de Hollanders, die daar het pionierswerk voor ons verrichtten, ook nog wel wat aan te merken, waarom wij hem zijne zonden maar niet al te zwaar zullen aanrekenen ¹⁾).

Uit die onzekerheid voor de veiligheid van 's Compagnie's goederen putte Soury zijne motieven om de door zijn voorganger in de loge opgerichte houten barakken door steenen te laten vervangen, waarvoor hij materiaal uit Bantam ontbood ¹⁾). Het terrein waarover zij de beschikking hadden gekregen om er een loge te bouwen oordeelde hij wat de uitgestrektheid betrof groot genoeg. Het was nl. 60 treden lang en 35 treden breed, dus ongeveer 40 bij 25 meter, maar «de bebouwinghe hier gevonden» droegen zijne goedkeuring niet weg. Er bevond zich een uit tijdelijke materialen samengestelde woning op palen, vermits in den regentijd de plaats dikwijls een vadem ($1\frac{1}{2}$ M.) diep onder water stond, en een «hok» waarin omtrent 60 pikol peper geborgen kon worden. Het geheel was omringd door een pager van bamboe en dunne staken. Die pager alleen had volgens mondelinge inlichtingen van Sterck al bij de honderd pikol ge-

¹⁾ In het Moederland was de toestand al niet veel beter. Volgens Dr. G. D. J. Schotel: Het maatschappelijk leven onzer vaderen in de zeventiende eeuw (2^e druk, uitgegeven door Prof. Dr. H. C. Rogge, Leiden, 8°, z. j.), „tastte het volk, ja zelfs de burgerstand niet slechts in een nacht van onkunde en bijgeloof rond, maar zooals [dominee] Simonides en honderd anderen in zijn geest getuigden, spartelde [het] in eene poele van zedelijk verderf rond”, p. 9.

²⁾ Den 26/5—1616 meldt Coen, dat er een partij steenen, 300 planken en eenige stijlen naar Djambi werden gezonden voor het bouwen van een „gedong”; Colenbrander, *ibid* II, p. 120.

kost. Wat voor pikols dat waren vertelt hij niet. Pikols rijst? Of pikols peper? Of wat anders? Wij behoeven er ons niet in te verdiepen, want de verantwoordingsstukken waren er òf nooit geweest, òf in het ongereede geraakt, zoodat het wel altijd een raadsel zal blijven, wat onze eerste vestiging in Djambi gekost heeft.

De loge der Engelschen, die ze juist bezig waren te bouwen toen Soury daar aankwam, zat veel steviger in elkaar, en had veel minder gekost dan de onze. Zoo was de omheining — door ijzeren staven versterkt — hen slechts op $12\frac{1}{2}$ picol komen te staan. Het lag evenwel in hun voornemen er een groot steenen huis te bouwen, waarvoor zij insgelijks steenen van Bantam hadden opgevraagd. Blijkbaar wist men toen nog niet, dat er in de nabijheid van de hoofdplaats goede klei voor het bakken van metselsteenen te vinden was. In 1636 waren de Engelschen in dit opzicht slimmer geworden, want in dat jaar kochten zij eene steenbakkerij van den Vorst van Djambi ¹⁾.

Waar die loges ergens op de hoofdplaats gelegen hebben is niet bekend, enkel weten wij, dat ze dicht bij elkaar stonden, want de Engelschen konden het twistgesprek tusschen Sterck en Soury hooren. Veel valt er te zeggen voor de doesoen Solok, gelegen op den rechteroever van de Batang Hari, bovenstrooms de heuvel Tanah Pilih ²⁾, waar de Vorst van Djambi zijn verblijf had ³⁾, want nergens wordt er melding gemaakt van het oversteken van de rivier als de Engelschen of de Hollanders den «coninck» kwamen bezoeken, zoodat het niet te gewaagd is te onderstellen, dat zij aan denzelfden kant huisden als die Vorst. Verder is het bekend, dat er in Solok oude Hindoe overblijfselen zijn gevonden, waarvan één het jaartal 1064 A.D. draagt ⁴⁾, zoomede, dat zich daar de oude raads-gerechts-zaal

¹⁾ Dagb-Register, *ibid*, 16 Maart 1636, p. 43—44.

²⁾ „Tanah Pileh strekt zich uit aan den rechteroever der Batang Hari. Zij wordt ten oosten afgebakend door de Soengei Asam en ten westen door een denkbeeldige lijn op honderd meters afstand van de benting getrokken. Hoever de zuidelijke grens van den rivierover verwijderd is, kan niet worden aangegeven”. Bijblad I. Tijdschrift Aardr. Gen. II. Berichten ontleend aan de rapporten enz. der Sumatra-Expeditie, 1879, p. 86. Zie ook de kaart hier bij.

³⁾ *Ibid*, p. 86: „De Benteng [van de Hollanders] is gelegen waar de voormalige kraton des Sultans stond. Zij ligt op ongeveer 50 voet boven de zee” enz.

⁴⁾ G. P. Rouffaer: Was Malaka Emporium vóór 1400 A.D., genaamd Malajoer? enz., *Bijdr. Kon. Inst.*, Dl. 77, (1921), p. 14—15.

Djambi in 1877.

(naar Kaart N: II van Komende in Bijblad I, Tijdschrift
 74. Jaar. Gen. 1879.)

bevond ¹⁾, waaruit de conclusie getrokken mag worden, dat die doesoen er in 1615 al (nog) bestond. In alle gevallen waren de loges niet op hoog terrein gelegen, want dat was ingenomen door de Vorstelijke verblijfplaatsen, terwijl het etablissement der Hollanders bij hoogwater onderliep.

Tegen eene ligging benedenstrooms den heuvel Tanah Pili, dus op de plaats van de tegenwoordige doesoen Magatsari, pleit de in 1630 tusschen den toenmaligen Opperkoopman te Djambi en den Vorst aangegane overeenkomst, waarbij laatstgenoemde aan de Hollanders hulp beloofde tegen eene invasie van Portugeezen, onder voorwaarde, dat wij in den vervolge onze schepen niet meer vóór de loge zouden laten ankeren, maar benedenstrooms de heuvel Tanah Pili ²⁾.

Hoe het zij, in 1636 brandde de Hollandsche loge af, en hoewel in hetzelfde jaar er weer een nieuwe werd gebouwd, blijft het de vraag of deze weer op hetzelfde terrein werd opgetrokken als die van 1615 ³⁾.

Soury's plannen om de houten barakken door steenen gebouwen te vervangen — hetgeen wijst op het voornemen om er eene permanente vestiging te stichten — moeten zeker in een later stadium zijn gerijpt, want in den aanvang van zijn verblijf aldaar zag hij weinig toekomst in den handel. Men moest toen opkopen wat er zoo te hooi en te gras werd aangeboden, hetgeen niet veel te beteekenen had. De Djambiers toch bezaten slechts 50 tot 60 prauwen, waarmede zij zich gewoonlijk tweemaal s' jaars naar de bovenlanden begaven om de peper op te koopen, die zij op de hoofdplaats ter markt brachten. Daarbij had hij behalve met de Orang Kaya's, die als tusschenpersonen optraden, nog rekening te houden met andere concurrenten, nl. de Engelsen, Portugeezen, Chineezen, Javanen, Maleiers, enz. Voor hen allen was er niet voldoende, ten gevolge waarvan de prijzen

¹⁾ Dr. C. J. Neeb: Het een en ander over Hindoe oudheden in het Djambische. Tijdschrift Bat. Gen. XLV, (1902), p. 121.

²⁾ M. Mac Leod: De Oost-Indische Compagnie op Sumatra in de 17^e eeuw, I. Gids 25^e Jrg., II, (1903), p. 1258; en J. W. J. Wellan: Twee aristocraten in het begin van de 17^e eeuw. (Eene episode uit de geschiedenis van Djambi), I. Gids, 1 April 1926, XLVIII, No. 4. p. 330.

³⁾ Dagregister, *ibid*, 15/1—1636, p. 6—7 en 16/3—1636, p. 43—44. Bij een inval der Portugeezen in 1617 ontstond er ook brand in onze loge, bij welke gelegenheid al Soury's papieren verbrandden. Colenbrander, *ibid*, II, (1920), p. 307.

steeds stegen. Bovendien was het verderfelijke voorschotten systeem hier zóó ingeburgerd, dat ook hij verplicht was credieten te verleenen, wilde hij niet geheel achter het net visschen. Dit bezorgde hem — en na hem, zijne opvolgers — menig schade postje, vooral daar de Hollanders niet in staat waren, zooals de Inlanders onder elkaar, dergelijke zaakjes tot een goed einde te brengen.

De Hollanders kochten er in den aanvang van hun verblijf aldaar alleen peper (de Engelschen ook stofgoud), die zij ruilden tegen diverse kledjes, kannetjes, zout, ijzeren messen, enz.¹⁾ Rijst was er niet gewild, althans maakte er geen goede prijzen, waaruit wellicht te concludeeren valt, dat destijds Djambi voldoende rijst voor eigen consumptie opbracht.

Na zich in de toestanden beter ingewerkt te hebben sloeg zijne opinie over den handel geheel om, en kreeg hij zelfs groote verwachtingen van Djambi als peper produceerend land. Het bleek hem toen, dat, wat er tot dusver ter markt was gebracht, niet haalde bij wat er in gewone omstandigheden werd afgevoerd. De «boeren», waaronder hij verstond de Minangkabauers, die de peper verplantten, waren nu al twee jaren met elkaar in oorlog, «om een beuselinghe die niet en meriteert verhaelt te worden». De door den Vorst van Djambi naar hen afgevaardigde vredestichters hadden geen succes, totdat eindelijk het bericht kwam, dat de vete was bijgelegd, en zij over 1½ maand zouden «afkomen». Mocht dit gebeuren, dan kon men wel op een aanvoer van 20.000 picol peper rekenen, want zij zakten gemeenlijk met een 100 tot 150 tal vaartuigen, elk gemiddeld 150 picol inhoudende, de rivieren van Djambi en Indragiri af. Daarom adviseerde hij ook om tijdig te zorgen voor een vertegenwoordiger der Compagnie te Indragiri.

Hij heeft er nog een oogenblik over gedacht Sterck met die post te belasten, maar bij nader inzien vond hij zijne tekortkomingen toch van dien aard, dat hij het beter oordeelde den Koopman Hendrick Bruijssens van de *Aeolus* hiertoe voor te dragen.

Soury's verwachtingen hebben zich niet beschaamd, want nog langen tijd na dien is hetzelfde Djambi, dat nu het grootste contingent bevolkingsrubber uitvoert, de kurk geweest, waar in 's Compagnie's tijd de peperhandel op dreef.

¹⁾ Later dienden ook o.a. „Hollantse brillen" als ruilobject. Colenbrander, *ibid*, II, (1920), p. 250.

Voor een goed deel dankte de Compagnie dit aan Sterck's opvolger, Andries Soury, die drie jaren achtereen te Djambi verbleef. Hoe oud hij was, toen hij deze verantwoordelijke post bekleedde, is niet bekend, zelfs is nog onzeker waar hij geboren werd, want bij zijne benoeming tot vroedschap van Rotterdam wordt *Rotterdam*, en bij zijn huwelijk *Delft* als zijn vaderstad opgegeven. Vermoedelijk is zijne familie van Zuid-Nederlandsche afkomst. In zijn hieronder afgedrukt familiewapen komen twee «muizen» voor waaruit de gevolgtrekking wordt gemaakt dat zijn naam als «Souris» moet worden uitgesproken ¹⁾.

Blijkens zijn staat van dienst²⁾ kwam Soury den 8sten Februari 1609 in Indië aan, tradt in 1910 als onderkoopman, en het volgend jaar als hoofd van het kantoor te Grisee op, waar hij — met een kleine tusschenpoos — werkzaam bleef, tot die post den 20sten Juli 1615 werd opgeheven. Na in November 1618 op verzoek als opperkoopman te Djambi te zijn ontslagen, werd den 11den Januari 1619 zijn tractement, dat tot dusver f 100.— per maand had bedragen, tot f 200.— verhoogd, overwegende, «dat zijn tijd reeds een jaar te voren voor de derde maal geëxpireerd was». In Maart van datzelfde jaar volgde zijne benoeming tot Lid van den Raad van Indië, en den 9den Juli d. a. v. tot «Vice-Gouverneur en Directeur over de fortten, comptoiren en negotie der Gen. Comp.» op de kust van Coromandel. Na ook

¹⁾ Bronnen voor de geschiedenis van Rotterdam, uitgegeven op last van het Gemeentebestuur. I, De Regeering van Rotterdam 1328—1892, bewerkt J. H. W. Unger, Archivaris der Gemeente. Rotterdam, (1892), 8°.

In dit werk worden o.a. ook de verschillende waardigheden vermeld, die Soury te Rotterdam bekleedde.

²⁾ Uitvoerig in: Dr. J. W. IJzerman, Cornelis Buijsro te Bantam, 1616—1618, p. 233—238, 's-Gravenhage, 1923, p. 233—238.

hier ongeveer 3 jaren te zijn verbleven, verzocht hij ontslag uit s' Compagnie's dienst en keerde den 20sten September voor goed naar Holland terug.

Dat Soury eene bijzondere persoonlijkheid is geweest, blijkt wel daaruit, dat hij in den korten tijd — plus minus 13 jaren —, die hij in Indië doorbracht, kans heeft gezien het bijna tot de hoogste betrekking te brengen. Uit zijn optreden in Djambi tegenover Sterck en Meynertsz. kan opgemaakt worden, dat hij — vooral voor dien tijd — ook moreel heel hoog stond, waarom het hem in het pamflet van Aert Gijsels ten laste gelegde, «dat hij anders persooenen wijff off soende, daer een persoon tot Jacatra in zijn dootbedde wraeck over riep» welke klacht geen gevolg zou hebben gehad, dank zij «een cargasoentgen van 150 caraet deamantan» wel als laster zal moeten worden aangemerkt¹⁾.

Na aankomst in Holland vestigde hij zich als koopman (juwelier) te Rotterdam, waar hij den 8sten September 1624 in het huwelijk trad met Johanna van der Duijn, dochter van een aanzienlijk stadgenoot. Herhaaldelijk bekleedde hij aldaar openbare ambten. Zoo werd hij in 1627 o. a. voor de eerste maal schepen, den 13den Mei 1647 lid van den vroedschap, en in de jaren 1651, 1652, 1656 en 1657 burgemeester van Rotterdam. Hij overleed te dier plaatse den 21sten Juli 1664.

¹⁾ „Rapport, gedaen bij verscheyden persooenen comen vuyt de Oost-Indien, die in den jaere 1622 tot Amstelredam gearriveert zijn”, *Kroniek Hist. Gen.* 27^e Jrg., 1871, 6^e S. II, Utrecht, (1872), p. 336.

BIJLAGE I.

AFSCHRIJF van een brief van Abraham Sterck ddo Jambi 6 November 1615, berustende in het Algemeen Rijksarchief (Kol. Arch. portef. E, fol. 93).

Echrentveste wijze voorsinige seer discrete Heeren.

'T arievement mette joncke van Simsuan alhier is geweest den 15 September verleden, soo dat lange onderwegen sijn geweest, sedert hebben alle daegen besich geweest met een loge te timeren om de Comp^s goedren van brandt ende dieven te bevrijden dat men hier godt betert daegelijx onderworpen is. UE. schrijven van datto 8 September uijt Bantam is mij per 't schip den Aeolus op 16 October wel geworden, wij sien UE. mij is sendende een cargasoen Chineese waeren 't welck ick heden ontfangen hebbe sal daermede doen, als met het voorgaende volgens UE. ordre, alsoo de saeken met Sr. Abrham van den Broeck te Jhoor sich anders gedraegen als wel verhoopt hadden, is bij den raet goet gevonden t gedestineerde cargasoen aldaer in Jambi tegens peper te verventen t welcke mij door voors. Sr. van den Broeck oock is overgelevert.

Den handel met peper tegens cleden is noch wel 6 weken te vroeck eer de manicabers met haeren peper affcomen brengende den aldergrootsten ende schoonsten peper in groote quantiteitj soo haest gelegentheijt becomen sal niet naer laeten alle mogelijke vlijt aen te wenden om een taemelijke retour van peper te doen pp^{mo} 't welck noch niet geschieden can percies.

Door gebreck van volck in de looge hebben ut schip den Aeolus gelicht eenen assistent, 2 matrosen eenen jongen met een swarte als per resolutie.

'T geheele cargasoen van Simsuan in de joncke, is niet bestant het achste part daermede te laaden ende sijn noch uijstaende schulden die binnen 5 weken eerst sullen geint worden die ick sal trachten op rekeninge van Simsuan in mijn handen te verkrijgen.

Den Engelsman is hier gearriveert meijnende hier een looge te verkrijgen om hier te blijven handelen van eenen recomandatie

brief aen den coninck van Jhoor gesonden aen den coninck van Jambi neffens onse vlijt heeft te wege gebrocht dat se hier geen woonplaetse moge hebben maer haer goederen vercocht hebben te vertreken ende niet verder als op sijn Portogees handelen.

Groote schepen dienen hier niet gesonden maer jachten van 40, 50, ende 60 lasten soudent hier seer dienstbaer sijn, om voor de stadt in ancker te comen, in de revier ist overal diep genouch maer buijten deselve is een droochte streckende een groot stuck langs de custe dit jeghenwoordich schip den Aeolus geladen sijnde waer niet doenlijck daer over te comen, t goet met prauwen nederwarts te senden soude seer costelijck sijn beneffens de quade comoditeijt die men daer toe heeft doene mijns bedunckens niet better dan als voors. cleijne jachten herwarts te senden.

'T voors. schip heeft in passant van Bantam comende de Indregerij aengedaen metten coninck een contract gemakt, den peper handel alleen voor de Compⁱ te houden alle andre Europische natien daer uijt sluijten is een plaetse daer derwaerts veel peper vaer soo dat daerop wel dient geleth.

Van den Coninck als mede eenige andre Jambische heeren hebben op diverse stonden verstaen dat hier alle jaren veel manicabers comen die bij wijlen affcomen met 70 ende 80 prauwen tseffens geladen metten alder besten peper soo dat wij vrij versekert mogen sijn bij aldien dat het ons niet en ontbrekt aen reaal gout ende goede sorteringe van cleden ofte sullen ter volheijt ons genougen van t peper becomen de cleden hier best geteekent sijn dese naer volgende:

tapie quitchie geroll.

tapi chinda van 5 asta.

sarassen gobaar.

sarassen cherno.

tapi sarassen.

groove tapi van 5 asta.

salamporijs.

alaties.

caijn goulangs.

witte chassen.

Petafrangis ende dragones sijn hier niet begeert dient geen gesonden. Petas met gout draet groene wel begert.

Realen ende gout is hier alderbest begeert can niet te veel

gesonden werden t gout 5 picol peper voor 1 taijl Rl van 8 de 12 een taijl.

Wat voorders aengaet den stant ende gelegentheijt alhier referere mij aent mondeling rapoort van de Heeren bringers deses die Godt almachtich in salvo wil laeten ariveren, in Wiens protexie ick UE. d'ehrentveste wijze voorsienige zeer discrete seer bevele. geschreven in den Aeolus in zee buijten de revier van Jambi desen 6 November A^o 1615.

Onderstont

d'Ed. ABRAHAM STERCK.

BIJLAGE II.

AFSCHRIJFT van een brief van Andries Soury, ddo. 10 Januari 1616, berustende in het Algemeen Rijks- archief. (Kol. Archief, portefeuille D.).

Erent Achtbare Wijse Voorsienighe Heer.

Naer ons vertreck van Bantam sijn naer veel contrarie winde ende stroome op 22 november passato voor de revier van Jamby genaemt quali-nior gearriveert, t gene ons op de vojagie beiegent is, soo van course, droochte ende andre rescontre hebbe doen anoteren, waer van U.E. copie sejnde. Omtrent Palimbang comende ontbrack ons water, soo dat genootsaeckt sijn geweest, in de revier van Palimbang water te haelen liepen ontrent op $1\frac{1}{2}$ mijl naer de revier, ende alsoo t seer vlack was, vonde niet geraden naerder te loopen, dito revier is seer groot, int incommen leijt een eijlandt ontrent $\frac{1}{2}$ mijl lanck, dan is creupel bos, ende morassich wete niet ofte t rechte gadt gehadt hebben: soo hier versta heeft Vele incomende: (als van gelijcke dese revier waer van de name hier neffens gaan:) alsoo doende waren met water haelen, bemoeten ons den heer gouverneur Jasper Jansz. met t schip den Neptunus ende chaloupe Cleen Enckhuysen, ende ontrent Poulou Verelle het schip den Aeolus, comende ut Jamby, die van den E. H. Amirael noch andere scheepen niet en wisten. ten waer de bemoetinghe soude weder naer Bantham gekeert hebben veel joncken hebben tusschen Palimbang ende Poulou Verelle gemoet, die meest gevisiteert werden comende van Malaca ende andere plaetse, onder andere een toe behoorende den coning van Carbaija, ende alsoo weijnich goet daer in vonde, met bedraegen over de 600 R. van achten, want claechde dat in Mallacca, (over de genome joncken van Grese door ons aengesproocken wert, ende derhalven veel goets hem aff genome, soo dat goet gevonden wert, dat men hem voor dese reijse soude late vaeren (als in mede gaende Resolutie:) met bevel aen den Coninck te boodschappe, de schulde gereet te maeken, ende met den eersten naer Bantam te sejnden, of te andere souden ons selffs betaelen.

Int incomende van de revier omtrent $\frac{1}{2}$ mijl binnewart be-

moete een portugese fregat, comende van Jamby, gelade met peper, wij geanckert sijnde, quamen aen ons boort, naer wat nieuws vraeghende, ende naer eenige portugese complimentes weder vertrocken, van gelijcken creegen noch 3 a 5 prauwen waer van eenige scheene loots luijde te wesen (:soo verstonde om haer ut te helpen:) dan nu verhindert (:soo haer lieten voorstaen:) door onse compste eenige van dese prauwen scheene van de overste te wesen van de naest gelegen dorp, ons bid-dende ende belastende dat doch geen Aroubirou ofte moeyte inde revier maken soude, want de coninck belast hadden aen d'Engelsche haer te laten passeeren. Daerbij vouchende dat wij niet minder en behoorde te doen, haer vragende ofte eenige last ende brieven van den coninck hadde, antwoorde jae, welcke begeerde te sien, doch wat dede, ofte mochte doen, en quamen niet voor den dach, ende alsoo mijn reijse socht te voordere, belasten den schipper recht achter de portugees soude gaen leggen ende soo hij ut wilde drijven, dat als dan sijn ancker soude late slippen ende hem in aller manier vervolgen. Op den avont ben in een dorp gebracht (:met de schuijt:) daer een prauw geheurt hebbe naer Jamby ende ben naer 6 dagen ende soo veel nachten onder weech geweest. Sijnde alhier gearri-veert, hebbe dadelijcken doen verneme ofter middels waer om ditto portugees in de revier aen te tasten, dan sach de saeke soo coel, ende den coninck soo weijnich ontsach hebben onder sijn volck, daer benefens wert er geseijt, alwaert dat de coninck sulcx wilde toe laten, resteerde noch veel te hare oorsaecke geen voorder ondersouck en dede, oock speurde de portugese hier seer gelieft sijn, t was onnodich veel te versoucken, want naer dien hier geanckert was, verstont hoe den aep ontsnapt was, ende met 8 a 10 riemen voorbij ons jacht geroijt, ende soo ontcomende, t was heel stielle, soo dat 't jacht niet ut rechte en coste, alsoo den schipper weet te seggen, ende andre loofwaerdighe reede, waer aen mij gedrage dies in dese de corter.

Dit was een van de drie soo fergatte als joncken die dit jaer uit Mallacca hier geweest sijn, ende hoorende dat buijten eenige schepen waeren, hebben haer cleeden ut de hant geworpen, omme van hier te geraken, tot wat prijs is te sien bij dese mede gaende memorie, hebben voorwaer een groote claddinge daer ine gecauseert, dan hoope haer meeste vaert hier gedaen, alsoo selffs geseijt soude hebbe jegens eenige orankais, dat nu de

Hollanders, Engelsche hier waere niet meer en dorste komen, den tijt passeeren.

Den Eijngelsche Coopman meester Wesbe, hebbe hier gevonden met een jacht groot ontrent 45 a 50 last, ende een geloupe groot 12 a 14 last, hebben hier mede (: doch naer langh versoucken :) een plaets vercregen tot een logie, wel soo groot ende bequaem als onse, t geenen van veel niet gemeijnt en wert (: segge dat de plaets soude vercregen hebbe :) want U.E.sal verstaen hebben hoe den coninck van Johor (: bij toe doen van Abraham van den Brouck :) eenen brief door dito van der Brouck aen desen coninck heeft gesonden, waer ine versocht ende begeerde, (: t schijnt [hij] hier wat gehoors heeft :) dat men de Eijngelschen in geener manier een plaets soude vergunne, de Eijngelschen met alle haere verwe (: bij den coninck :) aff schielenderende, daer en tegen de Hollanders op het hoochste recommanderende, haer goet onthaelt ende tractement aen soude doen: dan niet tegenstaende het voor gemelde hebben soo veel te wegen gebracht met haer geschencke (: daer onder andere de Eijngelsche roers haer personnagie wel gespeelt hebben :) dat niet alleen een plaets, maer soo veel vrijdom vercregen hebbe als wij, want over eene cam worden geschooren.

Daer is int eerst hier veel versuijmt vermits de recommandatie van den coninck van Johor te slappelijk is gehanteert geweest, t geene verstaen hebbe door eenen orankay genaemt Quecile Japon, die alle saecke van d'Eyngelsche alhier bericht, dat d^o Eyngelsche genouchsaem aff geseijt waren: ende soude in effect aff gebleven hebben, waere dat meerder diligentie in dat stucke geschiet hadde, bij den onsen, daer toe staende dat desen orankay: die voor desen onse vriend was, onsen viandt worde, vermits een part die hij seijt sterck hem gespeelt soude hebben, soo sijnde, hadde veel eerlijcker ende beter gelaten geweest, seijt dat dito sterck hem een pack salampourij vercoft hadde ende belooft (: mits contant betalende :) te laten volgen, 't geene niet naer gecomen soude sijn, maer soude t selfde pack daer naer aen een ander vercoft hebbe, ende voor de selfde prijs, daer hem den orankay grootelijcx aenslooten, belovende dito sterck met de selfde munt te betalen, dit sijn inder waerheijt sijn eijgen woorden, (: dat niet en schrijve door wangunste ofte omme den persoon van sterck te beswaren, maer omme te sien, dat dingen die men dickwils licht ofte niet en acht groote

schade voor de compaignie connen ut ontstaen:) doen heeft ditto orankaij begoft ut spijt (:soo hij selff seijt:) de saecke van de eijngelsche heel bij de hant te nemen, die genouchsaem onder de voet lagen, (:want niet een cleet vercoft en hadde doen ick hier quaem:) ende heeft soo veel gedaen (:dat van den coninck vercreech dat d'Eijngelschen bege[ert] hebben:) hoe wel den jongen coninck daer qualijck soo te brengen was, ick geloof de schenckagie de meeste opera[tie] gedaen hebben, de groote conversatie die dito sterck met de Eijngelsche hadde, ende gehadt heeft, waere beter naer gelaten, als veel andere saecke die hier gepasseert sijn, hoe wel van sulcx wil swijgen, achte de saecke selffs, ende bevindinghe van dien t selffde sullen verclaren, daer t begrijp groot is dunckt mijn mede onnodich, veel woorden te gebru[ij]cken, U.E. kent de persoon, sijn reeckeninghe gaen hier neffens, die meer als te veel getuijgen sijn.

D'Eijngelsche sijn presentelijcke doende met haer pagher te maecken, ende alsoo al ut muijten moeten, hebben in plaets dat wij hout gebruijckt hebben, omme lans de palen ofte tusschen de palen te steecken, hebben sij ijsere staven gebruijckt, die een groote parthije mede gebracht hebben (:doch niet getrocken:) ende schijnt dat quansuis sijn een groot huijs te bouwen, daertoe steen ende andere materiale van Bantam ontbieden willen, ick en sie niet waeromne soo veel aengehouden hebben, ende sulcken huijs willen bouwen, want den handel presentelijck (:Godt betert, ende is aparent lantsaem sal beteren, omme oorsaecke die hier naer sal verhalen:) is soo, dat ick twijffele ofte men jaerlijcx 2000: peper soude conne becommen, mijn gevoele is dat hier soo veel wints maken, is meer om dat wij hier sijn, als omme de profijte die van hier (:bij aldien de saecke niet en betert:) te verwachten hebben, want alle dinge hier soo dier ende qualijck te become is, als op eenige plaetse in Indien, vermits soo diep int landt leijt.

Ditto Eingelschen hebben hier veel ondercoopluijden, ende assistente ofte littel marchans. ofte van sins sijn eenige andere plaetse te versoucken, hebbe niet connen verneme, de plaets van Andregirij hadde wel gemeijnt, met dito sterck te becleeden, ende tot dien sijne hier een prauwe gecoft (:alsoo maer 15 mijle van hier is:) dan siende de groote inpertnientheijt van reeckeninge, daer beneffens, een van de beste burachon, hebbe t selffde niet dorge bestaen, soodanige persoon derwaers te seijnden:

maer verhoope met den eersten den Aeolus alhier te hebben, alsoo geleden eenige 20 dagen, door een prauw (:die door den coninck werdde aff geveerdicht:) naer Johor aen den E. H. Admirael geschreven, waer van hier neffens copie gaet, soo dat niet en twijffele (:naer de gedaene exploicte:) sullen voorts. schip hier hebben, ende den coopman Heijndrick Bruijssens sullen mogen naer Andregirij seijnde: tot naerder advijs ende ordre van U. E.

Ick verstaen in Andregirij mede goede partije peper valt, ende dat op de wijze als hier te weten (:door de Manancabers:) daer gebracht, de rivier heeft 4: incomende waer van U. E. de namen ende diepte (:soo hebbe conne vernemen:) hier neffens seijnde, seggen de revier noch stercker aff loopt, als dese vermits soo breed niet en is, en is wel soo hooch op te varen als dezen. te weten 20 a 22 mijlen tot Andregirij, soo van den Brouck seijt soude ons den coninck heel toe gedaen sijn (:niet twijffelende sal U. E. int largo daer van geadviseert hebben:) dat eenich sints wilt blijcken aent voorderlijck contract, met ditto van den Brouck (:In Bintam:) gemaect, als dat geen Europische natie handel sal verleenen: dan alleen aen ons, soo sulckx naer compt sonder wel wat goets van de plaetse te verwachte wesen: t meeste bestaet aan de Manancabers.

Wat belanght de negotie ofte handel alhier bestaet in de quamers ende meest, inde Manancabers, twelcke sijn de boeren die ontrent: 6 weecken ende 2 maenden, de revier op woonen, van waer de peper t samen compt, want hier omtrent Jamby (:vermits 't landt soo laech is, dat jaerlicx in den regen tijt onder vloijt:) geen peper en groijt, ditto Manancabers sijn hier nu in 2 jaren niet geweest, t geene causeert hier geen peper en is wel is waer dat d'inwoonders alhier ontrent 50 a 60 prauwen hebben die jaerlijcx twee mael op seijnde t geene niet maken en can, want veel Javansche ende Maleijske yoncken hier leggen, die haer goet aen ditto inwoonders meest vercoop: op 5 a 6 maenden (:dat heel sorgelijck is, want qualijck van betalen sijn:) dan sij met den andere sijn alle saudara onder malcanderen en soo wanneer ditto prauwen aff commen, is bij herte, somma eer ijder wat heeft, ontbreeckt het, maer soo wanneer de Manancabers commen (:alsoo verstaen:) is met 100 ende 150 prauwen tseffens ijder geladen in de 150 picol peper, ende sommige meer, daer beneffens schoone ut nemende peper, die sijnt die hier de vulte maken, dat hier in zoo langhen tijt

niet geweest en zijn, veroorsaecht d'oorloge die onder haar ontstaen is, door saecke van sulcx hebbe divers hooren verhaelen, somma om een beuselinghe die niet en meriteert verhaelt te worden, tsij omme wat beuselinghe het sij :verstaen soo vierich ine ver-
 wart sijn, dat van geen aff commen willen hooren, den coninck van Jambij: heeft nu tot 4 mael zijn gecomiteerde aen haer gesonden omme te sien ofte haer soude conne beveerdighe, ende haer belast dat aff soude commen, dan schijnt weijnich op den coninck passen (alsoo geen ondersaete van hem ende sijn:) twee van de gecomitteerde sijn weder gekeert die goede tijdinghe brengen, ende seggen (:alsoo mij den coninck oock gedaen heeft:) dat ongetwijffelt binnen $1\frac{1}{2}$ maent sullen aff commen, ende insonderheijt na gehoort hebben dat alhier Hollanders ende Eijngelschen sijn, ick hoope van gelijcke, doch vreesse contrari, doet op hoope sal (:ende hebbe wel moeten:) hier blijven, ende haer comste met devotie verwachten, niet wijffelende soo ditto Manancabers eens aff commen, soo goede ende profytelijke conditie met haer aen te gaen, dat niet allen zullen continueren maer is plaets, dat maer eens tjaers Jambij quam besoucken wel tweemaal soudon mogen commen, ende op hoop dat de saecke wel sullen succedeeren, ende U.E. een partije peper mach geworden, gelieve sooveel doenlijke is, dese mede gaende memorie op 't stuck van de cleeden, naer te doen commen. Den handel (iver mits oorsaecke voors. :) ende mach voor geen handel strecken, want 't geene vercoft wert, is met stucken ende brocken, hier en sijn geen 2 cooplyde die soude dorven een partije coopen van 3 ofte 400 picol peper, wel is waer dat noch, heel versien sijn van de portugielen, soo dat mede de compste van de Manancabers geerne saggen, de reste is gelijk op andere plaetse, soo wanneer t goet eens in handel hebben met genouch belofte dat binnen 8 dagen ofte meer sullen betalen ende volcht met naer alle dickwils van sijn vrient, een viandt te maken, den meesten (:berojden adel willen hier handelen, dat mij niet aen en stadt, want de uitstaende schulden van sterck, is meest aan sulcke volck, dat vreesse lantsael is sal commen want willen qualijck genaempt worden, somma sal hier een miserie sijn bij aldien de Manancabers niet en comen, daer alle ooghen opwachten, de cleeden sijn, maer datse presentelijk gelden te goet coop ut de hant geworpen ende dat noch op schult, als de gobars serasse voor $\frac{1}{2}$ picol de serasse chere

maleye 1 picol waere het contant geweest het ware in te zijn, want soo de cleeden hier niet meer en willen gelden, sullen de peper op andere plaetsen soo goet coop connen becommen want ongetwijffelt zijn in Japarij: grisse ofte andre plaetse, sal men voor een gobar altoos $1\frac{1}{2}$ picol becommen, ende voor een sarasse maloyo een picol voorts andere cleede advenant, die hier vercoft zijn, soo dat achte dat plaetse voors gecoft waere.

D' Eijngelschen zijn mede op hoop levende, seijden int eerste dat niet en begeerde te handelen voor de compste van de Manancabers, dan hebben haer te langhe gewacht soo dat nu mede beginne de cleeden ut de handt te werpen omme dat haer schip (: dat hier ontrent de 3 maenden heeft gelegen soo buijten als in de revier:) neffens t onse soude mogen aff seijnde dan sie daer cleene aparentie toe, want jegenwoordighe over de 200 picol peper bij een niet en hebben ende ick dacht harentwege (: ten sij haer cleeden willen wech geven:) noch wel een maendt tijt noodich hebben, omme 30 a 40 last peper bij den andere te schrapen, ten waere sij hebbe schoone sorteeringhe van cleeden gebracht, als Sarasse sijns 5 ofte groene, : dragam salalou ofte roode dragams, (dient op gelet dat de cant ofte selff cante niet wit en sij maer heel root: heel root sijnde sullen 18 a 19 picol corge haelen, ende de cant wit sijnde quaelijck 10 à 11 ofte 12 picol:) fijne swarte basta die (:vercoft hebben 18 a 20 picol:) soo eenighe bij U. E. gesonde worde soo fijnder hoe liever, als mede eenighe grove swarte cannekins hebbe een goede prijse gebracht, waer van de monster hier neffens gaet, sijt vercoft $2\frac{1}{2}$ ende 3 picol corge, noch veel farasse grove van 4 ende 5 asha vercoft a $2\frac{1}{2}$ ende 3 picol corge, die hier wel getrocken zijn vermits dit een arm (:jae arm der arm) volcken is, ende doen daer soo veel mede ofte heel fijn waren, zoo dat (:onder correctie:) niet ongerade soude wesen, dat U. E. alle de grove tatpi (:soo noch eenighe ende de comptoiren zijn:) deden ontbieden, want hier altoos dat gelt gelden sullen, 40 packen mogen hier wel t doen gesonde worden, U. E. is kennelijck hoe op andere compagnies vercoft worden, voor halff gelt, ende eenighe die leggen en verdoen. Soo eenighe cleeden int begin van April ofte einde van Martis becommen soude moete wesen, met een schaloupe, (want als dan water noch te hardt aff loopt:, voor de schepen, ist niet doendelijcken voor haer op te comen,:) verhoope alsdan tegens ultimo may ofte Junij eenige peper te

hebben, waert dat t seker ginck de compste van de Mananabers, soude U. E. hier de cantyteijt connen stellen doch hoe slecht het gae hoope ten minste 1000 picol bij een te hebben, den tijt sal leeren.

Soo U.E hier eenige schepe gelieff te seijnden, achte de Sterre Neptunus, ofte Aeolus water genouch int incommen sullen hebben: als U.E. breeder door t raport van den schipper Cornelis Corneliszn. cont verstaen, int incomen van de revier genaemt Quala nior leggende noord-oost en zuid west, van t eylandt van Linghen daer met t jacht is gecommen sijn, verstaen van eenighe Anachodaes arghen datter een kiel soude loopen ontrent 40 schreede breed daer met hooch water, 3 vadem water is, meest slijck gront, met wat sant gemenght, wij hebben met t jacht soo drooch geseten datter geen 2 voet water onder de kiel en was, seijnde ontrent 3 mijlen van de rivier soo dat niet weinich bevreest en waren, dat het jacht door dat soo swaer geladen was, gebersten soude hebben, ende was dickwils van meijninghe de rijs over boort te doen werpen, t souden niet weijnich perplex, dan gelijk als een dinck dickwils op sijn alder onaengesienste is, de hulpe Godts, dan alder naest is, als bleeck, want ten ware de travade die tsnachts utter landt creghen, (:ende dat met een wassende water:) vreesse daer soude hebben blijven sitten off ten minste soo soude hebbe gestooten dat schadeloos soude geraeckt hebben, hier begoste eenige rijs buijten boort te werpen, tot 20 a 30 stucke toe.

De scheepen die U.E. hier sult ordonneere te commen, sal moeten wesen vant beginsel van de maent maij, tot ultimo Julij, ofte ten utterste tot halff augusto, want als dan, (soo hier verstaet:) gevouchelijck op sullen commen, want de stroomen utter see met t hooghe water, tot voor de stadt comt, ende sullen geen 8 daghen onderweege wesen, int opcommen, daer ter contrarie comende in januarij, februarij, september, october: november: ende december, ist niet mogelijk de scheepen op te krijgen, door de groote affwatinghe, als wel gebleecken is aen t jacht dat neffens sijn volck noch 13 chineesen heeft gehadt tot hulp, is 22 daghen doende geweest tot halff wegen, de meeste stroomen hadde noch te verwachten, soo dat noch 40 daghen werck soude gehadt hebben eer voor de stadt hadde gecommen, midts dat noch 15 ofte 20 chineese tot hulp mede noodich hadde, men soude indien tijt (:soo den Eijngelsche schipper seijt:) een

een europische reijs doen, soo dat niet alleen, de tijt, daer aen soude gehangen hebben, maer soude noch over de 150 R van achten gecost hebben, soo dat van twee quade t minste moste kiezen, de reijs met t jacht wederome te seijnden, hadde niet geerne gedaen (; hoewel de grauwe hier niet en gelt, ende mach niet halen dat se in Japara gecost heeft, den witte gelt 6:7 ende 8 picol de coijang:;) want naer soo langhe ut blijven (; gelijk men gemeenlijk seijt:;) met de caus op t hooft te commen souden qualijck gevoucht hebbe, soo is t (:al eer het jacht begost op te commen:;) dat getracht hebbe simsuans joncke te heuren omme de peper aff te brengen, dat veel gecost soude hebben: oock doen ter tijt geen 200 picol peper bij de logie en was, doch voor de reste sijnde 3 a 400 picol, hadde t woort van eenige mijn bekende ut grese ende Japara, die t selffde soude geleent hebben dan als ick mejnde de peper te gaen laden moste daer soo (:soo mij wijs gemaectt woorden:;) eerst consent van den coninck hebben, t geene aen hem versocht werde, dan wilde int tselffde niet consenteeren, seggende soo peper int schip wilde laden moste opcommen, eenige reeden die daer tegen mochte alligeeren, was, voor een doode Mans deur geclopt, somma en wilde gans niet toe staen: int aff seijnden: seggende dat het schade soude wesen, dat de scheepen niet en soude connen op commen, daer de groote chinese joncken op quamen, ende dat in januarij, dat de stroome soo hart loopen als presentelijck voor slotdt van reeckeninge seijde soo rossangh ofte volck noodich hadde soude die beschicken (mits betaelende;) ende veel andere dingen die te lange soude vallen te verhaelen:;) siende datter geen andere remedie en was als t jacht op te ontbieden, hebbe dadelijcke de chinesen aff gesonden, alsoo mede verstont van eenige dat t jacht genouch binnen 20 dagen soude op commen, dan is naar 22 dagen halff wegen geraeckt bij t Eijngelsche schip, die mede liever op was, dan is qualijck doende, want boven alle groote moyte ende arbeit loopen de scheepen, mede groote risico, ende heeft weijnicg gescheelt ofte den Eijngelsman hadde in de gront geraekt, int op commen alsoo de cabel brack dreeff op sij, met de bouch spriet tegens eenen boom int herste van de stroom, die hem heel op sij wierp, ende ten hadde geweest dat veerdich ware: int aff hacken van den boom (:seggen:;) ongetwijffelt in de gront geraeckt soude hebben, soo dat gans niet van sins sijn t schip hooger te brengen,

seijde mij op 6 den deser dat verloff van den coninck hadden om haer schip, met haer schloup te laten daer noch veel tijts aen sullen spillen, den peper mede ongereet, hebben op gisteren de chaloepe aff gesonde naer t schip met 180 picol peper, ick duchte soo veel peper qualijck sullen becommen, tot haer ladinghe, de tijt sal leeren.

U. E. te verstaan wat spul met de joncken van Simsuan alhier gehadt hebben, vrese U. E. tleesen, ende mij t becladde mijns pampiers verdrietich soude valle, alleenlijck sal U. E. verhaelen hoe int aff laden daer mede gevaren bij de goedere alhier door Simsuan gesonden, soo van cleede, sout ende andere waere sijn door den Anachode: den Juratulli en een genaemt Simbajang, die d'administratie van de goederen hadden: schoon op gesnapt vertuijst verdronck ende verspeelt, eenige van die hebben hier vrouwen gecoft, ende van meijninge niet weder naer Bantam te keeren, vermits hier een goet leven voeren, met haer meesters goet, ende ongetwijffelt ten ware geweest de middele die gebruijckt hebben, omme de Joncke aff te krijgen, soude noit van de wal geraeckt hebben, ende alsoo t jacht niet op commen en conde, hebben gedocht ditto jonck aff te laden met eenige 600 picol peper die alhier was leggende, ende gaff ut dat de selffde tot Bantam ofte Jaccatra soude brengen, met conditie dat soo wanneer de peper inhadde, dadelijcken soude affdrijven, daer t samen is. Consenteerde de peper geladen sijnde hielde mij gaende den eenen dach op den andere ende wisten van geen aff drijven, dat niet vreemt en was want vreesde met het jacht tseijl te gaen, dat niet en sochten, want hadden onder den andere besteecken: met ditto jonck naer Combaija off Siam te loop (soo loofwaerdich verstae hebbe:) somma naer langhe wachten ende de peper inde joncke sijnde, hebben geen beteren raedt geweten, als den schipper van t jacht neffens eenige bootsgeselle te ontbieden, omme met ditto jonck tot aen t jacht te drijven: hem belastende de peper over te nemen ende de rijs in de jonck te laden, al eer t selffde volbracht wert hebbe haer gevraecht ofte niet naer Bantam ofte Jaccatra wilde, waer op voor antwoordt gave «Neen», ten waer dat haer alhier getelt werde ijder 16 R. van achten, die ten achtere waere aen Simsuan, van heur over seeckere maenden: ende begofter heel te mutineere seggende niet en wilde vertrecken, voor dat voldaan waren sijnde ontrent 30 persooone t geen soude bedraghen in de 380 R.^s van achten,

dan siende dat heuren eijs soo onredelijck was, hebbe haer gevraecht ofte met`de jonck wilde afdrijven ofte niet, ende soo eenighe wilde mede gaen, mosten dadelijcken boort, ofte die niet en wilde souden haer goet dadelijck ut haelen, die verwondeert waere, dat waeren de gemuijtineerde chinesen, siende dat men begoft de touwe loos te maecken ende die te vast waeren aen stucken te houwen, somma daer en bleef niet eenen chinees in de jonck, niet tegenstaende de onsen ginghen voort met aff drijven, sij dadelijck naer den coninck, ende andere orankais (want die hier bijkans soo veel meester sijn als den coninck :) daer int eerste wel wat gehoors hadde, doch de partije verhoort sijnde, hadde de chinesen 't minste gelijk, die niet op en hielen den heelen dach van stampen ende tieren (: siende dat haer besteck so qualijck gecuccedeert was :) insonderheijt den opsnapper van den Anachode die voor den coninck geseijt hadde dat het sijn jonck was, en dat hem de ontweldicht hadde met meer andere loffdichten (: daer hem de Eijngelschen in gestijft hadden :) waer over bij den coninck sont, ende deden hem seggen dat het U. E. jonck was, ende dat hij Anachode alle de goederen hadde helpen opsnappen, wilde nu wat gelijk met de joncken doen, ende sijn naer veel moijte, ende langhe bitchare hebben t hooft inde schoot geleijt, seggende dat daer soo op gereuijt waren geweest ende veel wonderlijcke dinghe, ende dat nu van sins waren tsamen naer Bantam te vertrecken, maer en hadde niet omme provisie te coop: daer en boven haer seer beclagende dat soo langhe hier geweest hadden op haer eijgen coste moeten teeren, soo dat haer nu niet en resteerde, waer op haer antwoorde dat in de redelijckheijt wilden treden, ende de jonck tot Bantam ofte Jacatra brengen (: want niet in en hebbe als den rijs sijnde ontrent lasten, ende 30 a 25 picol peper, die eenige particuliere toe behooren, ende voor reecken(inghe) van Simsuan, niet een picol, soo schoon hebbent de rabouwen op gesnapt, wel is waer dat van de opsnappers bekennen ijets schuldig te wesen :) als op mede gaende memorie blijkt. Dan is niet van te verwachten, soo dat Simsuan t selft ut sijn hooft wel mach stellen, ick en hebbe t comptoir-generael daer voren niet gecrediteert, want als voore duchte niet aff commen sal ijets ontfangende achte tijts genouch sal wesen, — Comende weder tot onse gemutineerde chineesen sijn op 10 R. ijder gecomen doch naerlange Bitchare hebbe haer 5 taijl gouts gegeven,

t welck is $65\frac{1}{2}$ omme neffens t jacht t seijl te gaen, ende de rijs tot Jaccattra brengen, want de rijs op te doen brengen daer $2\frac{1}{2}$ picol voor t last wert geboden, dunckt mij de groote costen niet aff en connen werpen, soo dat U. E. ons gelieve die aft te doen schrijve omme t accoort te gaan, ende van dese mede gaende facture van gelijcke crediteere. Men seijt het is beter een halff eij als eenen ilen dop: so is t met Simsuan ten ware dit aengegaan hadde, soude sijn goederen niet alleen quijt sijn, maer de joncke soude gevolcht hebben.

D'Eijngelschen hebbe mede haer best gedaen dat de pelooft yonck niet en soude aff raken, want saggen niet geerne dat ons schip voor t hare peper in naem ende vertrocken hebbe de Chi-neesen niet weijnich gejuduceert omme aen den coninck ende andere te gaen clagen, van t geweld dat haer wert aengedaen, doch hebben met alle haere goede gunst weijnich ut gerecht, wie en weet dat se onse, meeste vijandt sijn, en weet geen dinck, hoe sij ons hier hebben aff geschildert, heeft mij den jonghen coninck verhaelt als dat wij sochten de morren haer landt te nemen, meenede de Bandaneesen, wat geweld ende overlast wij haer aen deden, ende gadaen hadden, dat wij sulcken deegelijck volck niet en ware als wel scheen, ende veel meer andere beuselinghe, somma omme de partije te balansere, seijde wij een vuyl volcxken waere, sonder coninck (:dit is een aelden daer 't compas op draiet:) sij daer en tegen waren volck die een coninck hadden, die de wet daer wist te vergelden, die aen de sijne gedaen wert, en sijn waren veel meer als de Hollanders, 't geene gehoort hebbende repliceerde dat onnodich was, hem daer lange reede aff te geven, dan past hem selffs oordeelen, ofte het geene coninckx werck en was, hier sulcken macht van scheepen in Indien te hebben, ende wie Radja Laut ofte coninck van de see was d'Eijngelschen ofte Hollanders, ende dat wij niet alleen een coninck en hadden, maer achten hem veel meer, als veel ondersaeten haeren coninck doen ende naer eenige andere discourse ben geschieden.

De Regeringhe hier bestaet in beijde de Coninghe de vader ende soon, doch leggen meest over hoop ende sijn somwijle dat in 2 a 3 maende den andere niet en spreekken, soo dat den eenen noch den andere absoluut gebiet heeft, daeromme gaet het hier seer sorghelijck, want een yder bijcans even veel meesters is, den adel doet bij naer wat hij wilt, ende is soo noodich

die te vrient te hebben, als de coninck, doch alle dese dingen sijn werelts, ende sullen haer selven redderen. ons is noodich de Manancabers, tot den handel, ende de reste sal lijdelycke wesen ijder van de coninghe heeft sijn deel in de tolln van de stadt, den ouden coninck heeft de tolln van ons, de Eijngelschen ende chineesen t welck is 10 p. cento, dat mede neffens andere moeten geven, den jongen coninck heeft daer tegen, de Javane, Maleijo, ende andere natie, die mede 10 p. cento betalen, dan de oude (:als reeden:) heeft de beste portie, waer ut jalousie ontstaet, doch verstaen, van heden noch van gisteren soo geleeft hebbe: maer over langhen tijt, soo dat ons sulcx niet vreemt en hoort te duncken, soo bij U. E. aldaer 2 lichte roers waren, snaphanen, voor ijder een soude meer mede ut richten, als met drie mael de waerdije en $\frac{1}{2}$ corge fijne witte chasten, 3 stuck groen fluweel, ende 3 stucken swart die goet sijn, geen meerder cantijtetijt en ontbiede, vermidts de chineezen dit jaer hier verwacht werden, met 3 joncken, den tijt sal leeren.

De chineesen waere die alhier gebracht hebbe ende gevonden (:ten waere hoope de chinesen joncken achter blijven sullen:) soudn weder gesonden hebben, want gans niet bij en compt t geene voor gebooden wert, de groote damaste staen op facture op 4 R. t stuck, mogen hier qualijck een picol haelen, d'andre half slach staen 2 ende $13/4$ R. sullen ten uttersten $\frac{1}{2}$ picol op brengen, d'andere waere avenant, soo U. E. eenige enghe sijde in betaelinghe soude moete overnemen, achte hier altoos een cento aduance sullen geven, de chinesche joncken niet comende, dan can niet een weijnich geprouff worden, de renghe die mede gebracht hebbe (:in de Molucque gecoft:) wert voor gebooden 56 picol peper voor t picol.

De isere messen tot Jaccattra van Grese gecommen, soo niet seer noodich. In Timor sijn moogen hier wel gesonden worden, sullen altoos een cento avance geven, van gelijcke sijnder eenige sarasse, grove chere, chinde 5 Asta van de veroverde goedere voor Gresse, aldaer gelaten, achte qualijcke aldaar ofte elders aen de man sullen geraecken, ende sullen hier altoos 5 picol voor de corge haelen, sij sijn in corven gepackt waer onder 16 corge loopen sonder japonij die men niet gesonden, want hier niet en sullen gelden.

Wat belanght de bouwinghe alhier gevonden, is een licht houdt huis, op palen gestelt (:vermidts in de regen tijt dese

plaetse dickwils een vaem onder vloijen:) dat soo verstaen hebbe, met de pagher van riet, ende cleene staken, die omme de loegie staan, bij de hondeert picol gecost hebben (:dan de reeckeninghe hebbe noit connen comme te sien, daer mede naer eenige moihte, niet voorder hebbe wille naer staen, omme die te schouwen:) ik wenste datter niet en stont, want voor die somma schoonder en stercker gebouw soude stellen, als blijck aen d' Eijngelschen, die een pagger gemaect hebben ofte een sterckte was voor $12\frac{1}{2}$ picol, U.E. dencke wat de plancke sijn die de 60 a 70 stuck een picol gelden, lanck $1\frac{1}{2}$ vadem, dan sijn soo veel niet weert dat se bevrocht worden, want mogen tegens regen noch droochte, daer is een hock daer ontrent 60 picol peper mach leggen, plaets tot t selfde sall ons niet mankeere, willen de manancabers commen de plaets daer huijs in staet is lanck 60 treeden, breet 35 treeden, dat groot genouch is om een goet huijs te bouwen ende veel peper te laten, wilde de profijten sulcx aff werpen. Den tijt sal leeren.

Ick hadde gemeijnt 2 a 30[0] steen te ontbieden (:alsoo hier geen en is:) tot een gedong te maken, want hier met brandt vrij en sijn, ende qualijck voor die dieven, die hier soo abundant sijn, dat het geen eerlijck man en is (:wel verstaende van de orankaijs:) die geen dieven en hout, ende seggen soo vrij dat sijn sulcke edelmans dieven, al ofte men is ons landt seijnde dat sijn d' ambachts luijden van sulcken man, want steelen hier geen schanden en is d' Eijngelsche sijn besocht geweest ende sijn bestoolen van ontrent 20 corge sarasse chere chinde 5 Asta, ick hoore, doen den coninck tselffer verstondt datter omsaten lachten, ende seijde dat hij haer gewaerschoudt hadde dat sijn landt vol dieven was (waer van ick achte hem thooff te wesen), soo U.E. geraede vinde dat men hier noch soo veel becostighe, tot een gedong te maken, soude als boven de steen noodich hebben ende 3 a 4 hondeert, bantamsche plancken, want dese qualijck aen eeninck licht werck mogen gebruijck worden, U.E. advies hier op verwacht wat daer inne gelieff gedaen te hebben.

Met den heer gouverneur Jasper Jansen hebben eenige discoursen gehadt op stuck van t eijlandt genaempt Poulor Erello, op zijn moors geheeten Poulou Berhalla, dat soude verneme onder wiens gebiet t selfde staet, soo veel als hebben conne verstaen, staet onder desen coninck, is woest ende onbewoont ende soo voll geboomte, heeft eenige sandt strant ende vers

water in hem selve, achte niet over een mijl in de ronte heeft leijt 5 a 6 mijlen van de revier van qualinior, t schijnt van vere een bequame plaets te wesen, de diepte hebbe niet recht connen vernemen, seggen heel clippich te wesen, aen de noort sijde, de plaets conde naerder ondersocht worden, soo U.E. herwarts een chaloupe seijnt.

Soo den coninck van Andregirij het gemaecte contract naer compt staet te verhoopen, dat van dese twee plaetsen, goede partije peper sullen becommen, insonderheijt met t aff commen van de Manancabers, want sij sijn die den handel maken, soo wel hier als in Andrerij niet twijffelende soo de snaren eens wel gesteld worden, dat Bantam int stuck van de peper wel sullen comen derven, daer toe den Almachtighen sijn segghen wil verleenen, amen.

Op 't stuck van de bouck te sien, ende de schulden te transporteren, sijn hier eenighe woorden gepasseert, de boucken en wilde in geender maniere dat gesien soude worden, ende verstaen hebbende t leven alhier geleijt, ende het schoon huijs houden datter gepasseert is, waar veel iverigher omme ditto boeck te sien, maer naer lange wachte, siende datter met beleeftheijt niet te krijgen was, hebbe t slodt dat voor een oude gelt ginck, aff doen, staen alwaer seijde inne te wesen, doch die hebbende was soo wijs als te voeren, dat met recht mocht seggen, dat blint in de boecken was, want geen bewijs bij en was, ende begoft die eerst te informeere, soo dat voor dese boeck noch boecx gelijk gehoude, ofte gemaekt hadde, tsij geweest door gebreck van tijt (:want de negotie hier Godt beteert, ons overvalt:) ofte door onwetenschap, late sulcx sijn, beloop hebben (:onder correctie:) dunckt mij t selfde een groote inpertinentheijt, ende schande te wesen, de boecken gaen hier neffens, waer aen mij gedraeghe, daer naer heeft mij een boeck gelanght geijntituleert : schult boeck van de Jambynessen ende haere Aherense :die door sien hebbe, ende mijns bedunckens, dese mede gaende — (:gespecificeerde:) goedere te cort compt, wensche U.E. beter genughe daer aff mach hebben, ick verstaen heel slorsich met 't goet geleeff heeft, eenige cleede ut ghevende sonder weten aen wie 't welcke mij sijn huijs heel tot diversche reijse geaffirmeert heeft, dat gelove soo geschiet is, want de reeckeninghe selfs getuijgen sijn, ende dat insonderheijt soo wanneer door de gedistileerde watere, inden gheest op getrocken was, gebruijckte sijn mildicheijt soo, dat ick hier gereekent worde voor

kikor of gierich, daer altijt die van grese contrarie soude betuijghen.

Inde utstaende schulden blijktt mede geen cleene slofficheijt (:soo dat soo genomt mach worden:) was soo onbeschampt dat mij met den tolck aen de schuldenaers wilde seijnde, seggende soo wanneer ijets loochent (:want hij wist wel datter op aen soude commen:) soude als den tijt genouch sijn omme met mij te gaen, dan ick daer mede niet te vrede: wilde hij soude mede gaen, doch ten laste door t seggen van sijnen ondercoopman heeft hem late geseggen, wat schulden bekend sijn, blijktt bij t boek ende facture van de getranspoorteerde goederen, hier neffens gaende.

D'atestatie daer over beleijt gaen hier neffens waer bij te sien is de ongefondeerde reede, die heeft willen gebruiken niet aensijnde, de commissie van de E. H. Generaal ende U. E. ordre, maar niet een d omme op getrocken, onverstandt, hem daer tegen oposeeren, dat eenen beslickten hondt slachte daer bij vouchende vogel ick kenne u wel, ende diergelijcke reede, soude een mensch buijten de palen van redelijckheijt doen treden, insonderheijt sulcx te hooren van eenen dusdaniche onverstaendighen, onbeleeffden, dronckaert (: onder corectie geseijt :) doch schijnt 't geluck mij vercoosen heeft, omme met dronckers te doen te hebben, daer en boven merckte dat d'Eijngelschen hem stijffde, ende hare tanden met den twist stoochte, die hier meer als te veel acces gehadt hebben, soo met vergasten als anders, soo dat somwijl soo geschooten woorden met mosquetten, ende soo overladen, dat (: als blijktt :) van de Compagnie mosquetten geberste sijn, daer andere ongelucke ut soude connen ontstaen, welcke conversatie hoope met alle beleeftheijt aff te sijden, den ondercoopman hebbe mede moete derwaerts seijnden, vermidts met sijne groote looghnen, onsen goeden naem hier haest verduijssteert soude hebben, heeft hem niet geschampt den jongen coninck wijs te maken dat de scheepen die hier quamen sijn vader toe behoorde, ende de goederen alhier hem ende cappitain sterck, ende soo wanneer een schip quam soude den coninck een stuck geschudts vereeren, daer mij den jongen coninck omme maende, seggende hem sulcx bij den flijtoir (soo hij hem liet noemen :) toe geseijt. was ofte verwondeert was sulcx te hoore, laet U. E. oordeelen, hem repliceerende dat den flijtoir sijne belofte soo verde niet en streckte, noch geen segge in die dingen en hadde, want ick selff sulcx niet eens soude dorven dencken,

Want sulcx van onsen cappiteinen Moor commen moet, die daer seggen in heeft, niet meer andere reede daer mede te vrede was, hem bij den coninck aff schilderende met alle zijn verwe, den coninck die niet beter en wist als dat de goedere hem toebehoorde ende dat seggen in t stucke geschuts hadde, wist niet hoe hij het soude hebben, dan wel van de saecke geijnformeert sijnde, liet hem geseggen, ick schame mij over zijn schamte, dat heeft dorven, soo een coninck sulcken openbare looghens heeft dorven in de handt steecken, t is quaet dit volck wat te beloven, (: insonderheijt coninghen :) want niet op en houden voor t selfde hebben, het mochte bij sulcken coninghen wesen, hij en soude niet in sien, wie het haer beloofd hadde maer soude voldaan wille wesen. ick hebbe hem een van de Compaignies roers verschoncken, int weder geven van de vrouw die ditto coninck aen den feijtoir bij geseten hadde, ick gelove alle dese groote belofte hier ut gesprooten zijn. Copie gaet hier neffens over d aeneminghe van eenen genaempt Samuel Gruwel assistent geweest, is bij den raet van t schip den Aeolus voor ondercoopman aen genome a f 50 per maent, op avocatie van den E.Hr. Generael tot noch toe hebbe aen hem niet gesien ofte behoort is een eerlijck jonckman te wesen, niet twijffelende sal t selfde met zijn goede dienst verdienen, ende soo anders bemercke sullen daer ordre op stellen, eerhalve U.E. biddende de goede handt daer aen te houden.

Op heden is alhier gearriveert een portugese fuste uit Malacca, die ontrent sal conne laden 300 picol peper, wert beroijt met 22 riemen aen ijder sij, heeft nu 9 dagen van Mallacca geweest, daer van 6 dagen onder wegen geweest zijn, omme de revier op te commen hebbe hier brieven aen den coninck gebracht wegen de cappiteine van Mallacca, neffens een geschenck van 4 flessen roose water, 2 schoone witte chaste ende andere cleenicheijt niet bedraegende boven de 20 Rs. van achten, den inhoud van den brieft was, dat die van Mallacca begeerende goede correspondentie te houden met den coninck, ende dat Mallacca Jambij was, en de Jamij Mallacca, derhalven biddende dat de portugese favorabelijck soude tracteere, ende dese fuste (:die hem toebehoorde:) met ten eerste dach soude willen aff vaerdighen, weijnich cleeden hebbe gebracht meest balattios, ende grove chere chinde van 5 asta.

Eenen van de haere is hier geweest (:meijnende in de Eijn-

gelsche logie te wesen:) die verhalende hoe ontrent Mallacca slaechs geweest hadden, ende over de 5000 Achinders verslaghen, daer neffens veel van haer fuste ende geleije hadden genomen, maer hadden een van haer galioene gelaten, die soo (:hij seijde selfs aen brandt soude gesteecken hebben:) vraechde ofte geen Hollandtsche scheep vernomen hadde seijde over 9 dagen geleden noch 8 in de straat van Sintgapura laegen, daer teghen slaechs geweest hadden, met 3 galioens, dat over de 2 dagen gedeurt soude hebben, ende alsoo dito portugesen slap van volck waeren, hadde genootsaecht geweest, den brandt in ditto galioens te steecken, ende haer met de fuste ende galiotte te berghen: hem vraegende oft geen hollandtsche scheep schaloos gemaect hadden, seijde «neen», alleenlijcken dat veel hollanders gebleven waeren, ende van de scheep sijn groote mast aff, watter van is verhoope U.E. beter bekend is, — dat ditto scheepen nu laghen en wachten, op de scheep die ut China soude commen, maer dat die van Mallacca eenige galiotte ende fuste, haer tegen hadden gehouden. omme die lossen, soo niet beter en mochten, ende gheene andere raet plaghe.

Seggen voorder, dat een ander gelijcke fuste door den capiteine van Mallacca geordonneert was te gaen naer Andregijrij, ende dat daer toe recommendatie van den coninck van Johor vercregen hadde, met welcke zij nu in vrede waere, den coninck van Johor vermach veel in dese plaetse. t schijnt hem voor t hoofd van de Lighe te houden tegens den Achinde soo den coninck van Johor tot vriendt hebben. Sullen hier ende in Andregijrij doen all wat cunnen, ditto rabauwe hebben hier ut gestroijt, dat de Hollanders den coninck van Johor zoude verlaten hebben (:die nu heel sugetijff was:) naer hem vragende seijde heel de revier op geweckt was, welcke tijdinghe dese coninghe niet seer aengename en waere, dan sustineerde dat sulcx onwaerachtig was (:daer wel wat aen mocht wesen, want wij het gemeenelijck met de stercxte houden, insonderheijt soo eenige profijjt daer van verhoopen, den Achinder is heel sterck, ende den Jorist is nu eenen calen backer de gadaene deucht vergeten, als andere menschen:) ende dat noit sulcx soude wille dencken, ick laet staen doen. dan dat ditto portugesen sulcx ut stroijde, omme ons hatich bij den coninck ende den adel te maken — seijden oock dat den Achinder soude vertrocken sijn, naer een plaets genaempt Poulou Bilibing alsoo seer ontramponeert waeren,

soude daer mede, eenige cleene prauwen maken, omme den Jorijt (:die op de revier gevlocht was:) te vervolgen.

Voorder dat een groot schip neffens een joncke (:toebehoorende eenen Piero de Carualiais, die voor dese in Grese wel gesien hebbe ende gemeenlijk deze vojage doet:) naer Bima waeren vertrocken omme sapon te haelen, is een plaets daer overvloedich veel valt ende goede coop, ick vermeijne (:onder correctie:) dat de jachte die naer Solor gaen, als meede in t weder keeren, ditto plaets gevouchelijcke vernestelen, t schip is groot over de 200 last, hebbe t selfde voor dese in Grese gesien.

Ick hadde verhoopt dat eenighe utstaende schulden, voor reeckeninghe van Simsuan per memorie soude moete stellen, dan sijn soo cleen geworden dat onnodich is, alleenlijcken heeft eenen bekend genaempt Cambiang (:die een van de opsnappers is ende hier blijft:) per resto soude schuldich wesen 47 picol ende eenige catty, daer U.E. comptoir niet voor gecrediteert hebbe, alsoo een schult is, daer dachte nimmermeer niet aff commen en sal, ijets ter handt comende sal 't comptoir generael crediteeren, den man die Simsuan alhier met Jacht heeft gesonden, hebbe gedaen, alsoo 't selfde noodich hadde, omme aen de coninghe ende andere te vereeren, 10 stucken dobbele damasten a R. 4: t stuck: 2 ditto enckelde a R. 2 stuck, een stuck roode chasse a R $4\frac{1}{2}$ t stuck: ende 4 sarasse fijne 5 asta costen 5 R (:was ut geschoote goet:) compt samen R. $53\frac{1}{2}$ waer voor t comptoir generael hebbe gedebiteert, van gelijcke de 5 taijl gout R $67\frac{1}{2}$, die haer alhier betaelt hebbe, omme dat met de joncke soude vertrecken.

U.E. gelieve ons hier van te doen crediteere, omme t acort te gaen.

Hiermede: Erent. Achtbare wijze seer voorsienighe heer, U.E. in de protextie des alderhoochsten beveelende, die U.E. wil maintineere in langhe deurighe gesontheit.

Actum int comptoir Jambij den 10 Januarij 1616.

Soo U.E. de steen: ende plancken seijnt, gelieff ons mede 15 a 20 steijlen te seijnde, omme t selfde op te bouwen.

was onderteeckent U.E. dienstwilligen:

ANDRIES SOURIJ.